

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Hanna Kauppila

TAANTUMAN VAIKUTUKSIA OULUN SEUDULLA

Liiketalous
2009

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Hanna Kauppila
Opinnäytetyön nimi	Taantuman vaikutuksia Oulun seudulla
Vuosi	2009
Kieli	suomi
Sivumäärä	78 + 1 liitettä
Ohjaaja	Jukka Paldanius

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää taantuman vaikutuksia Oulun seudulla ja tämän alueen yrityksissä. Työssä tutkittiin, mitä taantuma merkitsee ja kuinka se on viimeisen vuoden aikana tullut näkyviin pääasiassa teollisuuden ja palvelualojen yrityksissä. Työssä selvitetään taantumaan vaikuttaneita taustoja sekä teorian tietoa suhdannevaihteluista ja niihin liittyviä asioita, tämän jälkeen esitellään käytettävää tutkimusmenetelmää. Empiirisessä osassa keskitytään analysoimaan yritysten kokemuksia ja havainnointeja talouden tilasta.

Taantuma on viimeisen vuoden aikana ollut hyvinkin ajankohtainen aihe ja aiheuttanut paljon puhetta medioissa. Tämänhetkinen taantuma on erittäin globaali ja Suomi on hyvin paljon viennistä riippuvainen maa. Monen suomalaisen yrityksen vienti on tyrehtynyt maailmanlaajuisen kysynnän laskiessa ja vaikuttanut mm. bruttokansantuotteen kasvuun.

Taluskriisin vaikutukset reaalitalouteen ovat tulleet näkyviin niin Oulun seudulla kuin myös joka puolella Suomea. Useilla yrityksillä on ollut vaikeaa, kysyntä on laskenut, toimitusmäärät ovat pudonneet, investoinnit on laitettu jäihin ja tuotantoa on jouduttu supistamaan. Ennen kaikkea erityisen haasteellista on kannattavuuden säilyttäminen ja kasvu, kun markkinakehitys on melko epävarmaa. Yleisen kysynnän vähetessä kilpailu yritysten välillä kasvaa suuresti ja asiakkaat haluavat aktiivisemmin kilpailuttaa yrityksiä. Yrityksien kannattavuuden ylläpitämiseksi on jouduttu sopeuttamistoimiin, joina muun muassa käytetään irtisanomisia ja lomautuksia. Suomen kansantalouden tämänhetkisestä tilasta yrityksillä on melko synkkiäkin ajatuksia. Nykyisiä korjaustoimenpiteitä ei pidetä tarpeeksi riittävinä ja yritykset epäilevät, että Suomesta vähennetyt työpaikat tuskin koskaan palaavat.

ABSTRACT

Author	Hanna Kauppila
Title	Impacts of the Recession on the Oulu Region
Year	2009
Language	Finnish
Pages	78 + 1 Appendices
Name of Supervisor	Jukka Paldanius

The target of this thesis was to research impacts of the recession on Oulu region and on the companies in that region. This work researched what recession means and how it has affected business life. Also, the backgrounds of the issues that have influenced the recession were examined. Theory based facts about changes of economic trend were studied. The empirical study focused on analyzing the answers of the survey about the state of economy in Oulu. This topic was current because Finland's gross domestic product has reduced radically and the recession has got a lot attention in the media.

The impacts of the economical crisis have reflected on business life in the Oulu region and all around Finland. Many companies are experiencing difficulties, demand has decreased, delivery rates have dropped, investments have been frozen and companies have had to also cut down their production. It is especially challenging to maintain profitability and growth when market development is relatively unstable. To maintain profitability companies have had to make adjustments to the present conditions, such as layoffs and redundancies. The survey found out that companies have uncertain thoughts about the state of the Finnish national economy. Also the answers showed that the current corrective actions taken by the government are considered to be efficient enough and the lost jobs are unlikely to ever return.

SISÄLLYS

1	Johdanto	8
2	Rahoituskriisi	10
2.1	Rahoituskriisin alku?	10
2.2	Rahoituskriisin vaikutukset Yhdysvalloissa.....	11
2.3	Finanssikriisin vaikutukset Suomessa	13
2.4	Positiivisia näkökulmia	20
3	Kansantalous ja suhdanteet	23
3.1	Suhdannevaihtelut	23
3.1.1	Suhdanneongelmat	24
3.1.2	Suhdannevaihtelut ja tuotanto	25
3.2	Suhdanne- ja talouspolitiikka	27
3.2.1	Finanssipolitiikka	27
3.2.2	Rahapolitiikka	29
3.2.3	Hallituksen elvytyspaketti	30
3.3	Suhdanne-ennusteita.....	31
3.3.1	Kokonaistuotanto	34
3.3.2	Vienti.....	34
3.3.3	Investoinnit.....	35
3.3.4	Yksityinen kulutus	36
3.3.5	Julkinen talous.....	36
3.3.6	Työllisyys	37
3.3.7	Inflaatio	37
4	Oulun seutu	38
4.1	Perustietoa Oulusta.....	38
4.2	Perustietoa Oulun seudusta	38
4.3	Taloustilanne Oulun seudulla.....	39
4.4	Suhdannenäkymät Pohjois-Suomessa	42
5	Tutkimustapa ja aineiston keruu	45
5.1	Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus	45
5.2	Aineiston keruu	46
5.3	Kyselyrunko	48
5.4	Tutkimuksen luotettavuus	49
6	Tutkimustulosten analysointi	52

6.1	Kyselyiden tulokset	52
6.2	Kyselyn yhteenveto toimialoittain.....	61
7	Yhteenveto ja johtopäätökset	65
	Lähteet.....	69

Liitteet

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Bruttokansantuotteen määrän muutos.....	15
Taulukko 2. Työttömyysaste.....	16
Taulukko 3. Viennin ja tuonnin määrä Suomessa.....	17
Taulukko 4. Euroopan keskuspankin ohjauskorko ja 12 kuukauden euribor	21
Taulukko 5. PK-yritysten suhdannenäkymät helmikuussa 2009. (EK, 2009)	26
Taulukko 6. Aktia pankin ennuste 15.1.2009	32
Taulukko 7. OP-Pohjolan ennuste 17.3.2009	32
Taulukko 8. Suomen Pankin ennuste 23.3.2009	33
Taulukko 9. Valtiovarainministeriön ennuste 24.3.2009.....	33
Taulukko 10. ETLAn ennuste 25.3.2009	34
Taulukko 11. Oulun talouden rakenne	39
Taulukko 12: Onko yrityksellä vientiä?.....	55
Taulukko 13: Onko markkinoilla tai asiakkaiden käyttäytymisessä ollut muutoksia havaittavissa viimeisen 12 kk aikana?	56
Taulukko 14: Onko yrityksen kannattavuudessa ilmennyt muutoksia viimeisen 12 kk aikana?.....	57
Taulukko 15: Onko yrityksen investointihalukkuudessa ilmennyt muutoksia? ...	58
Taulukko 16: Onko yrityksellä suunnitelmassa investointeja?	59
Taulukko 17: Alueelliset talousnäkymät syksy 2009.....	64
Taulukko 18. Yritysten arvio talouden tilasta	66

Liiteluettelo

Liite 1. Kyselylomake

1 Johdanto

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää taantuman vaikutuksia Oulun seudulla ja tämän alueen yrityksissä. Haluan tutkia, mitä taantuma merkitsee ja kuinka se on viimeisen vuoden aikana tullut näkyviin pääasiassa teollisuuden ja palvelualojen yrityksissä. Selvitän samalla taantumaan vaikuttaneista taustoista sekä teoriatietoa suhdannevaihteluista ja niihin liittyvistä asioista. Taantuma on tällä hetkellä mielestäni hyvinkin ajankohtainen aihe ja paljon myös medioissa esillä. Taantuma myös vaikuttaa monien ihmisten elämiin eri tavoin. Aihe onkin sen takia mielestäni erittäin mielenkiintoinen. Koska olen koulutusohjelmassani suuntautunut kansainväliseen kauppaan, myös kansainvälinen aspekti asioihin kiinnostaa. Tämänhetkinen taantuma on erittäin globaali ja Suomi on hyvin paljon viennistä riippuvainen maa. Monen suomalaisen yrityksen vienti on tyrehtynyt maailmanlaajuisen kysynnän laskiessa ja taantuman vaikutuksen takia monissa yrityksissä on käyty yt-neuvotteluita, yksiköitä on suljettu ja työntekijöitä on irtisanottu.

Tutkimusmetodinä työssäni käytän sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusotetta. Tutkimuksen luonne on sellainen, etteivät vain kvantitatiiviset vastaukset yksinään riitä vaan kumpikin lähestymistapa täydentävät toisiaan. Tutkimuksessa vastauksia on analysoitu niin tilastollisesti kuin laadullisestikin. Aineiston keruun suoritin Internet-kyselynä käyttäen kyselykone.fi-sivustoa. Kysely tehtiin toukokuun-heinäkuun 2009 välisenä aikana. Lähetin kyselyä sähköpostitse satunnaisesti eri pk-yrityksille, jotka toimivat teollisuudessa ja palvelualoilla Oulun seudun alueella. Tutkimuksen pohjalta analysoin vastauksia yritysten kokemista ja havainnoimista asioista taantuman vaikutuksiin liittyen. Halusin tiedustella ovatko yritykset omassa toiminnassaan, markkinoilla tai asiakkaiden käyttäytymisessä huomanneet taantuman aiheuttamia muutoksia ja kuinka he ovat suhtautuneet näihin asioihin. Halusin myös selvittää, miten yritykset näkevät yritystoiminnan kehittyvän tulevaisuudessa.

Taluskriisin vaikutukset reaalityöelämään ovat tulleet näkyviin niin Oulun seudulla kuin myös joka puolella Suomea. Yrityksillä on vaikeaa, kysyntä on laskenut,

toimitusmäärät ovat pudonneet, investoinnit on laitettu jäihin ja tuotantoa on jouduttu supistamaan. Erityisen haasteellista on kannattavuuden säilyttäminen ja kasvu, kun markkinakehitys on melko epävarmaa. Yleisen kysynnän vähetessä kilpailu yritysten välillä kasvaa suuresti ja asiakkaat haluavat aktiivisemmin kilpailuttaa yrityksiä. Yrityksien kannattavuuden ylläpitämiseksi on jouduttu sopeuttamistoimiin, joihin muun muassa käytetään irtisanomisia ja lomautuksia. Suomen kansantalouden tilasta yrityksillä oli melko synkkiäkin ajatuksia. Nykyisiä korjaustoimenpiteitä ei pidetä tarpeeksi riittävinä ja yritykset epäilevät, että Suomesta vähennetyt työpaikat tuskin koskaan palaavat.

2 Rahoituskriisi

Tämä luku käsittelee taustoja, jotka ovat vaikuttaneet globaalin taantumun syntyyn. Tarkastelen myös paremmin, miten vaikutukset ovat ilmenneet Suomessa. Yritän myös löytää positiivisia näkökulmia taantumaa.

2.1 Rahoituskriisin alku?

Suomeenkin vaikuttanut rahoituskriisi vaikuttaa kansainvälisesti ympäri maailmaa. On sanottu, että tällä hetkellä maailmantalous on sukeltanut ensimmäiseen aidosti globaaliin taantumaa. Tämän hetkisestä talouden kasvun hidastumisesta on syytetty erityisesti vuonna 2007 alkanutta Yhdysvaltojen asuntojen hinnanlaskua ja Yhdysvaltalaisen pankkien subprime-asuntolainakriisiä. Kriisin syynä pidetään pankkien usean vuoden ajan myöntämistä subprime-lainoista. Subprime-asuntolainat ovat korkean riskin asuntolainoja, joita on viime vuosina myönnetty hyvin avokätisesti yhdysvaltalaisille riskiasiakkaille, mikä johti asuntojen hintojen laskiessa pankkien suuriin luottotappioihin. Asiasta on myös syytetty Yhdysvaltalaisista liian löysää rahapolitiikkaa. (Talouselämä 2007)

Vuonna 2001 halpa Yhdysvaltojen dollari ja alhainen ohjauskorko innoittivat kuluttajia ottamaan subprime-lainoja, joita tarjottiinkin asiakkaille vähäisin perustein. Halpa raha houkuttelikin kuluttajia asunnonostoon. Subprime-lainoja annettaessa ei lainanottajan tarvinnut täyttää niin sanotun hyvän asiakkaan kriteerejä. Asiakkaiden ei siis tarvinnut todistella omaa työpaikkaansa tai varallisuuttaan. Subprime-lainoille oli tyypillistä, että ensimmäiset vuodet saattoivat olla lähes korottomia. Ongelmia alkoi ilmetä, kun lainanmaksajat joutuivat maksamaan lyhennyksiä. Asia saatettiin hoitaa ottamalla uusi laina, jolla maksettiin edellinen laina pois. Koska asuntojen arvot olivat korkealla, oli uuden lainan saaminen helppoa. Hyvän alun jälkeen lainanhoitokulut nousivat rajusti korkotason nousun myötä sekä helpon rahan kiihdyttämä asuntojen kysynnän kasvu alkoi hiipua, joka laski asuntojen hintoja, tämä viimein aiheutti asuntokuplan Yhdysvalloissa. Monien kotitalouksien lainanmaksukyky on hidastunut tai kadonnut kokonaan. Lukuisat asuntoluottopankit ovat lopettaneet

toimintansa tai hakeutuneet konkurssiin. Yhteensä subprime-lainoja annettiin 1300 miljardin dollarin arvosta. (Suomen kuvalehti 2007)

Nyt koko maailmantalous on taantumassa, ja uuteen nousuun pääsy näyttää siirtyvän aiemmin arvioitua etämmälle. Kasvu on tahtunut erittäin nopeasti. Maailmantalouden vuoden takainen 4½ % kasvu hiipui vuoden 2008 kolmannella neljänneksellä ½ prosentin tuntumaan, kasvu jäänee parhaimmassakin tapauksessa perin vähäiseksi vuonna 2009. Kaupan ja rahoituksen globalisoitumisesta johtuen laskusuhdanne kohtaa samanaikaisesti kaikki talousalueet. Vuoden verran jatkunut kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden epävakaus paheni kriisiksi vuoden 2008 syyskuun puolivälissä ja loka-marraskuussa sen vaikutukset levisivät nopeasti ympäri maailmaa. Massiiviset ja laaja-alaiset tukitoimet syksyllä rauhoittivat pankkien välisiä lyhyen rahan markkinoita, mutta eivät ole vielä juurikaan helpottaneet luottomarkkinoiden tilaa etenkin yritysasiakkaiden kannalta. Rahoituskriisi on jo päässyt leviämään reaalitalouteen, mikä voimistaa talouden alaspäin vievää ”pahaa kierrettä”. (Valtionvarainministeriö 2008)

Rahoituskriisin vaikutukset näkyvät muun muassa yleisen luottamuksen romahtamisena, luoton saannin vaikeutumisena ja varallisuusarvojen putoamisena. Seurauksena on ollut maailmankaupan ja investointien hiipuminen, kotitalouksien varovaisuussäästämisen kasvu sekä lopulta tuotannon kasvun pysähtyminen kehittyneissä maissa. Kasvun jyrkkä hidastuminen on jo ulottunut myös kehittyviin maihin. (Valtionvarainministeriö 2008)

2.2 Rahoituskriisin vaikutukset Yhdysvalloissa

Rahoituskriisi on aiheuttanut monenlaisia ongelmia taloudessa, jotka heijastuvat ympäri maailman. Maailmantalouden kasvu hidastuikin merkittävästi vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä. Luottamus luoton antoon on vähentynyt huomattavasti ja luottotappioita pelätään. Pankit eivät uskalla antaa toisillensä lainaa, tämän takia rahan hinta nousee ja korot nousevat. Monet maksavat lainoistansa huomattavasti enemmän korkoa. Yritysten on myös vaikeampi saada luottoa. Rahoituskriisi näkyy myös maailman pörseissä. Monien maiden

pörsseissä kurssit ovat tippuneet hyvin alhaiselle tasolle. Rahoituskustannusten nousu heikentää yritysten kannattavuutta, mikä huonontaa niiden näkymiä. (Taloussanomat 2008)

Yritykset eivät uskalla tehdä isoja investointeja epävakaan talouden ansiosta. Yritysten ongelmat aiheuttavat ongelmia myös työntekijöille. Jos yrityksellä menee huonosti, työvoimaa joudutaan erottamaan tuotannollisilla ja taloudellisilla syillä. Lähes kaikki teollisuuden sektorit Yhdysvalloissa kärsivät rahoituskriisin aiheuttamista vahingoista. Varsinkin Yhdysvaltojen autoteollisuus on kärsinyt pahasti talouskriisin takia. Työttömyys onkin noussut rajusti alkuvuoden aikana. Yhdysvaltojen työttömyys on noussut 8,1 prosenttiin. Työttömyys on nyt pahin 26 vuoteen ja Yhdysvalloissa on noin 12,5 miljoonaa ihmistä vailla työtä. Tilanteeseen ei odoteta nopeaa muutosta, ja työttömyyden ennakoitaan nousevan loppuvuoden aikana yhdeksään prosenttiin. (Savon Sanomat 2009)

Yhdysvaltojen kokonaistuotannon kasvun arvioidaan vuonna 2008 yltävän 2 prosenttiin, mutta hidastuvan vuonna 2009 runsaaseen 1.5 prosenttiin. Kasvua vauhdittaa heikko dollari, joka lisää vientiä ja vähentää tuontia. Yksityisen kulutuksen kasvu pysyy sen sijaan vaatimattomana, kun työllisyys heikkenee. Hallituksen veroelvytyspaketin antama ostovoiman lisäys tuli suurimmaksi osaksi käytetyksi jo vuoden 2008 toisella neljänneksellä. Asuinrakennusinvestoinnit ovat Yhdysvalloissa vähentyneet ja jarruttaneet talouden kasvua jo kymmenen peräkkäisen vuosineljänneksen ajan. Ennustejakson aikana asuinrakentaminen alkaa väistämättä lisääntyä ja tukee pitkästä ajasta investointien kasvua. Roimasti kiihtynyt inflaatio ja jo valmiiksi matala ohjauskorko rajoittavat keskuspankin mahdollisuuksia toimia. (Elinkeinoelämän tutkimuslaitos 2008)

Yhdysvaltain keskuspankki Fed on pudottanut joulukuussa 2008 keskeisen rahamarkkinoiden ohjauskorkonsa 0,0–0,25 prosentin vaihteluvälille. Fedin mukaan se joutuu turvautumaan kaikkiin mahdollisiin keinoihin, jotta talouden pyörät saataisiin pyörimään ja hinnat vakiintumaan. Edellisen kerran Fedin

ohjauskorko on ollut näin alhaalla heinäkuussa 1954. Fed ehti pudottaa ohjauskorkoaan runsaan vuoden aikana reippaasti. Kun koronlaskut rahoitusmarkkinakriisin syntyessä aloitettiin vuoden 2007 syyskuussa, ohjauskorko oli vielä 5,25 prosentissa. Ohjauskorkojen nosto tulee ajankohtaiseksi vasta, kun taloudessa alkaa olla selviä merkkejä kasvun käynnistymisestä ja inflaatiopaineiden lisääntymisestä. (Taloussanomat 2009)

Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n mukaan Yhdysvaltojen rahoitussektorin aiheuttama talouskriisin tappiot ovat arvoltaan 2 200 miljardia dollaria. Se vastaa noin 1 650 miljardia euroa (Taloussanomat 2009). Tämän takia on Yhdysvaltojen kongressi hyväksynyt noin 800 miljardin dollarin arvoisen elvytyspaketin, jota pidetään osaratkaisuna talouskriisin hoitoon. Kahden vuoden aikana toteutettava paketti on nimeltään ”American Recovery and Reinvestment Bill of 2009”. Summasta karkeasti ottaen kolmannes koostuu veronkevennyksistä ja kaksi kolmannesta julkisista investoinneista erilaisiin kohteisiin. Kyseessä on suurin valtiovallan väliintulo Yhdysvaltojen talouteen sitten toisen maailmansodan. (Ulkoasianministeriö 2009) Yhdysvaltojen hallinnon jättämäinen rahoitusmarkkinoiden elvytyspaketti rakentuu neljästä osasta: pankkien pääomittamisesta, luottomarkkinoiden toiminnan elvyttämisestä, pankkien ”myrkyllisten” tase-erien ostamisesta ja asuntojen pakkomyyntikierteen katkaisemisesta. (OP-Pohjola ryhmä 2009)

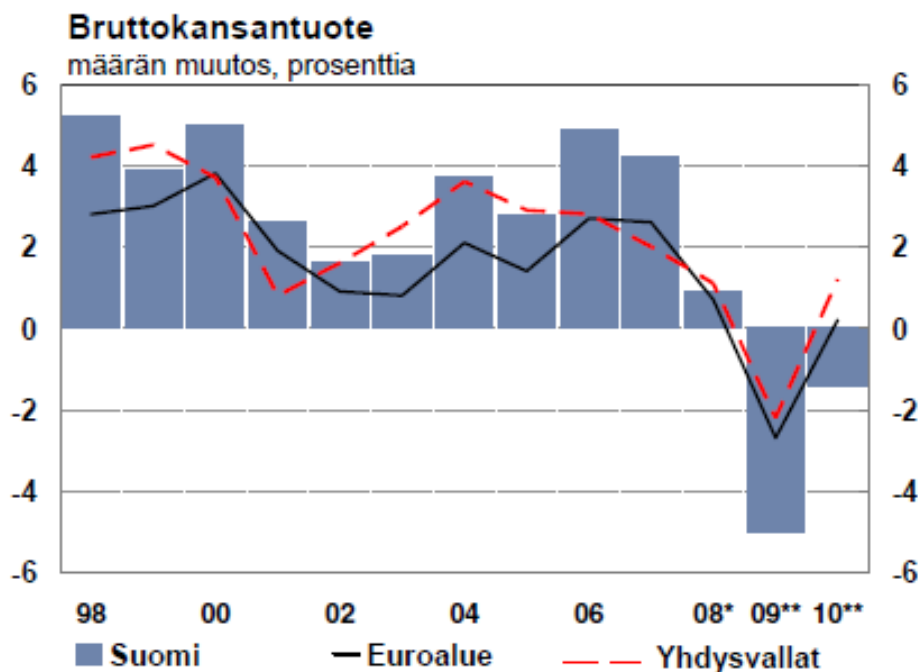
2.3 Finanssikriisin vaikutukset Suomessa

Yhdysvallat on koko maailmantaloudessa vahva vaikuttaja ja Yhdysvalloissa syntynyt talouden epätasapaino leviää nopeasti koko maailmaan ja on koskettanut vahvasti myös pientä valtiotamme täällä pohjoisessa. Luottomarkkinat ovat täälläkin hieman epävarmat, jolloin luoton saaminen vaikeutuu, mutta kuitenkin Suomen pankkijärjestelmä on hyvässä kunnossa. Pankit ovat ottaneet opiksi 1990-luvun lamasta ja osaavat hallita hieman paremmin riskejä. Suomen Pankin pääjohtajan Erkki Liikasen mukaan suomalaisten pankkien ja muiden rahoituslaitosten maksuvalmius ja vakavaraisuus ovat finanssikriisin vakavuudesta huolimatta pysyneet kansainvälisessä vertailussa hyvinä. Euroopan näkökulmasta Suomi saattaa selviytyä taantumasta paremmin muihin Euroopan

maihin verrattuna. Suomalaiset arvopaperimarkkinat ovat kärsineet kriisistä pankkeja enemmän. Suomalaisten yritysten rahoituksen saatavuus sekä kotimaisilta että ulkomaisilta markkinoilta on vaikeutunut ja rahoituksen hinta noussut. Suomalaisten pankkien luotonantokyky voi ilman erityistoimia olla liian pieni kattaakseen yritysten nopeasti kasvavan pankkiluottojen kysynnän. (Liikanen, Erkki 2009)

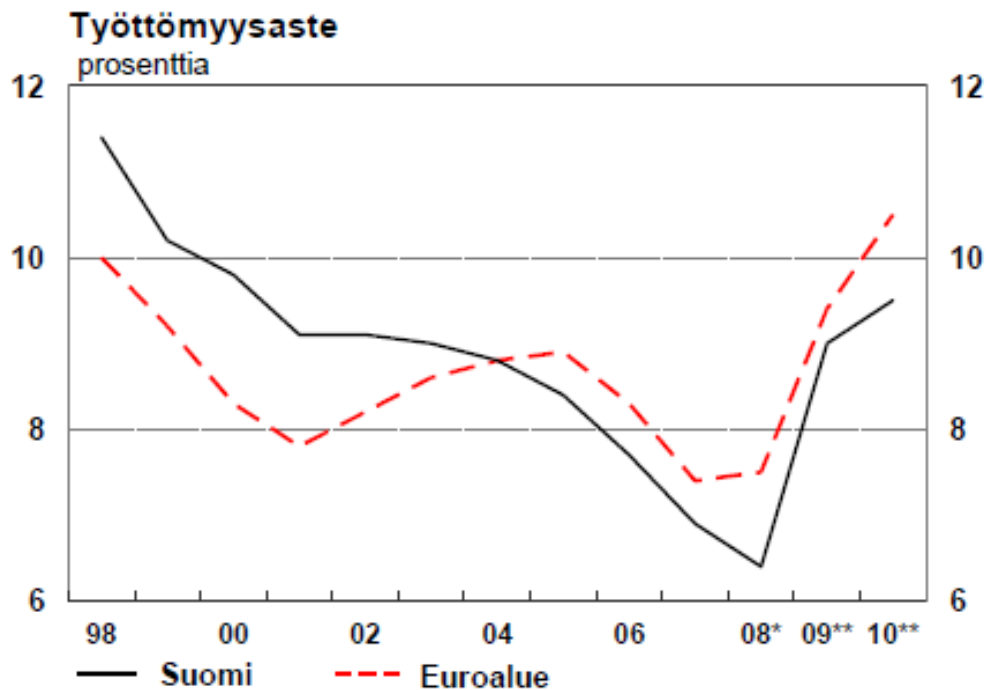
Rahoituksen saannin vaikeutuessa tärkeät investoinnit vähenevät sekä Suomen kokonaistuotanto voi vähentyä. Tuotannon vähentyessä yritysten irtisanomiset nousevat ja työttömyys nousee. Julkinen talous myös kohtaa ongelmia ja jää alijäämäiseksi. (Viikko-Häme 2008)

Syksyn 2008 ja kevään 2009 aikana useat yritykset ovat ilmoittaneet työvoiman vähennyksistä tai vähennysneuvotteluista. Osittain irtisanomisista selvittää eläkejärjestelyillä, mutta osa työntekijöistä saa tuntea taantuman vaikutuksen ja jäävät ilman työtä. Osa työntekijöistä selviää lomauttamisella. Yritykset ovat joutuneet myös sulkemaan toimipisteitään. Monet isot Suomalaiset yritykset ja myös Oulun seudulle tärkeät yritykset ovat joutuneet käymään läpi yt-neuvotteluita. Esimerkkejä Oulussa vaikuttavista yrityksistä, jotka ovat vähentäneet työvoimaansa: Metso, Nokia Siemens Networks, Nokia, Stora Enso, Pöyry, Rautaruukki, PKC Group ja lista vaan jatkuu. (Taloussanomien 2009)

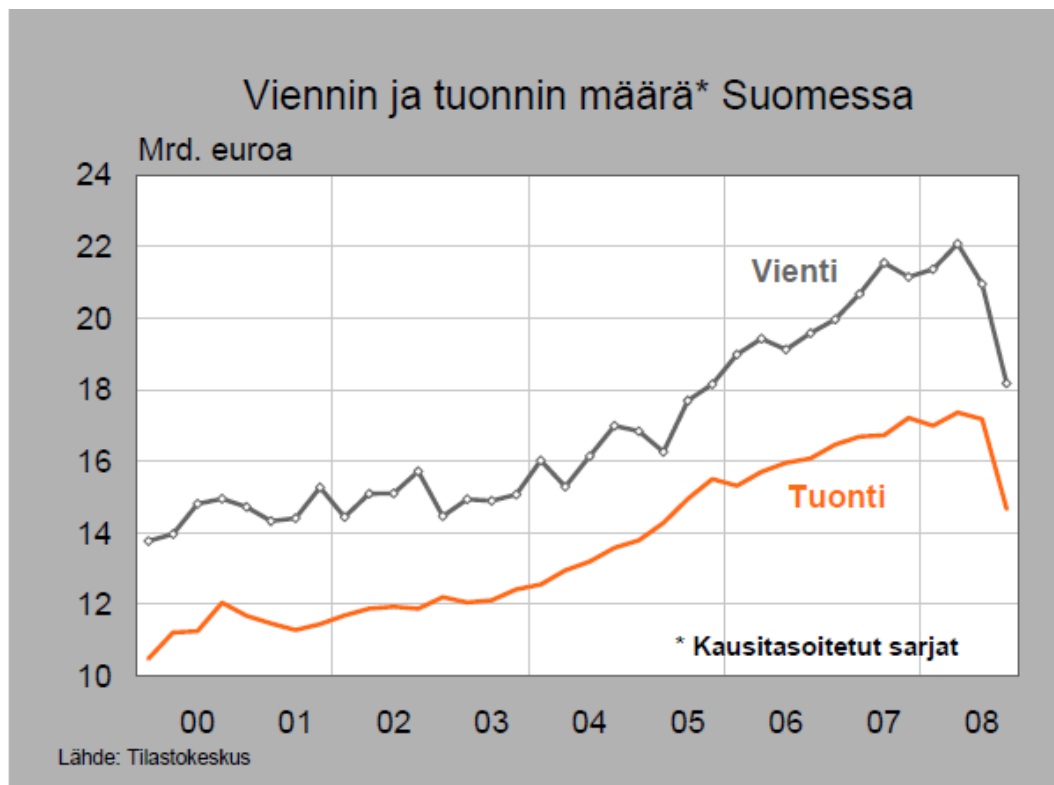
Taulukko 1. Bruttokansantuotteen määrän muutos. (Valtiovarainministeriö 2009)

Bruttokansantuotteen volyymi kasvoi 0,9 prosenttia vuonna 2008 Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan. Kasvu oli hitainta 1990-luvun alun laman jälkeen. Kasvu vuonna 2007 oli 4,2 prosenttia. Bruttokansantuote oli vuonna 2008 186 miljardia euroa. Tuotannon kasvu oli kulutuksen ja investointien varassa. Kulutuksen volyymi kasvoi 1,9 prosenttia ja investoinnit yhden prosentin. Kokonaistuotanto oli joulukuussa 2008 vähentynyt 4,8 prosenttia vuotta aikaisempaan lukuun verrattuna. Kansantalouden uskotaan supistuvan vuonna 2009 6 prosenttia, koska viennin ja tuonnin volyymit ovat negatiivisia, myös kulutus ja investoinnit olivat negatiivisia. (Tilastokeskus 2009) Vuosien 1991–1993 aikana Suomen bruttokansantuote laski yli 11 prosenttia, joten vielä ei olla yhtä pahassa asemassa. (Hautala 2003, 249)

Taulukko 2. Työttömyysaste. (Valtiovarainministeriö 2009)

Työttömyysaste eli työttömien osuus työvoimasta oli helmikuussa 2009 7,6 prosenttia, mikä oli 1,2 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin. Koko vuoden keskiarvoksi 2009 tämä sama lukema sai 9,1 prosenttia. Työttömiä näin ollen oli vuoden 2009 helmikuussa 200 000, mikä oli 33 000 enemmän kuin edellisen vuoden helmikuussa. Miesten työttömyys lisääntyi 30 000 ja naisten 3 000 henkeä. Työllisyys on vähentynyt erityisesti rakentamisessa ja teollisuudessa. (Tilastokeskus 2009)

Taulukko 3. Viennin ja tuonnin määrä Suomessa (Tilastokeskus 2009)

Suomi on finanssikriisin johdosta ollut erittäin hankalassa tilanteessa, koska Suomen talous on erittäin riippuvainen viennistä ja tämä ulkoinen sokki on lopettanut tuotteiden ulkomaisen ja myös kotimaisen kysynnän dramaattisesti. Suomen vienti on noin 30 prosenttia bruttokansantuotteesta. Viennin volyymi väheni vuonna 2008 1,1 prosenttia ja tuonnin volyymi 1,3 prosenttia. (Tilastokeskus 2009)

Pienten ja keski suurten yritysten vienti vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä oli arvoltaan 1,5 miljardia euroa, mikä vastaa 12 % laskua edellisvuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Suurten yritysten viennin arvo viimeisellä neljänneksellä oli 13,1 mrd. euroa, jääden 11 % edellisvuodesta. Suurin pudotus viennin arvossa tapahtui puu- ja paperiteollisuuden tuotteiden kohdalla. Toukokuussa 2009 viennin muutos oli volyymi-indeksin mukaan -35,3 prosenttia verrattuna vuoden takaiseen, tuonnin muutos oli -30,4 prosenttia. Vientihintojen muutos toukokuussa oli yksikköarvoindeksin mukaan -8,3 prosenttia ja tuontihintojen muutos oli -11,0 prosenttia. (Tullihallitus 2009)

Suomessa ensimmäiset kärsijät ovat jo rakennusala ja -teollisuus sekä kone- ja laitteollisuus. Myös vientiteollisuus on yksi iso kärsijä kysynnän laskiessa. Hyvin pärjäävätkin yritykset kärsivät rahoitusvaikeuksista. Toimialoilla kilpailu kiristyy ja kysynnän vähetessä jopa tehtaita joudutaan sulkemaan. Toimialat, jotka eivät kovin pahasti tule kärsimään taantumasta ovat meriteollisuus ja energiateollisuus.

Taantumana määritelmänä pidetään sitä, että bruttokansantuote laskee kahtena vuosineljänneksenä peräkkäin. Lama tarkoittaa pitkittynyttä taantumaa ja kokonaistuotannon tulee olla vähentynyt kymmenellä prosentilla. Suuresta lamasta puhutaan, kun kokonaistuotanto vähenee 25 prosenttia. (Puhakka 2009)

1990-luvun alussa Suomi koki toistaiseksi pahimman rauhanaikaisen laman. Se johtui osin 1980-luvun lopun ylikuumenemisestä, tuonnin paisumisesta ja kansantalouden ulkomaisesta velkaantumisesta. Kun vienti kohtasi vaikeuksia heikon kansainvälisen kehityksen ja Neuvostoliiton kaupan romahtamisen vuoksi, vaihtotase heikkeni edelleen. Suomen Pankki puolusti kiinteitä valuuttakursseja korkeilla koroilla, mikä puolestaan supisti investointeja ja kulutusta. Kysynnän heiketessä vähenivät myös tuotanto ja työpaikat. Osakkeiden ja asuntojenkin hinnat putosivat roimasti. Markka devalvoitiin ensin 1991 ja laskettiin kellumaan 1992 eli markan ulkoinen arvo sai määräytyä vapaasti markkinoilla. Markan heikkeneminen edisti vientivetoista elpymistä, joka alkoi teollisuudesta ja levisi sitten muuhun kansantalouteen. (Tikkanen, Vartia 2004, 89) 90-luvun lama johtui osin itse aiheutetusta velkaantumisesta, tämän hetkessä taantumassa on kyse Suomen ulkopuolisesta talouden häiriöstä. On toivottavaa, että tämän vuoden taantuma ei pahene yhtä pahaksi kuin 90-luvulla, eivätkä talousennustajat olekaan vielä sellaista ennustaneet. (Taloussanomat 2008)

Yksityisen kulutuksen vaikutus: Yksityinen kulutuskysyntä on yleensä melko vakaa, joka osittain johtuu siitä, että palkat eivät yleisesti alene, vaan nousevat jatkuvasti. Kulutuskysyntä on siis riippuvainen pääasiassa tuloista. Kulutuskysynnällä on kuitenkin todettu olevan suhdannevaihteluja vahvistava ominaisuus, vaikka se itse ei juuri ole merkittävä vaihteluja synnyttävä tekijä. (Hautala 2003, 242) Taantuma voi alentaa yksityistä kulutusta tulevaisuuden epävarmuuden takia. Monilla kulutustaan vähentäneillä ihmisillä voi olla edelleen 90-luvun laman muistot mielessä ja haluavat varautua tällä tavoin tulevaan. Vuonna 2009 yksityinen kulutus supistuu ensimmäistä kertaa sitten 1990-luvun laman. Heikko kulutuskysyntä johtuu ennen kaikkea säästämisasteen voimakkaasta noususta. Kuitenkin kiristynyt taloustilanne ei tunnu voimakkaasti suomalaisessa keskivertoperheessä, jossa on kaksi keskituloista palkansaajaa. (Kaleva 20.4.2009)

Tilastokeskuksen mukaan kuluttajien luottamus talouteen on tällä hetkellä heikko. Kuluttajien luottamusindikaattori oli helmikuussa -3,9. Luottamus talouteen on ollut miinuksella lokakuusta lähtien ja sitä ennen 1990-luvun alun lamavuosina. Odotukset Suomen taloudesta ja työttömyydestä olivat synkät. Lisäksi työttömyyden osumista myös omalle kohdalle pelättiin helmikuussa yhä enemmän. Kuluttajat arvioivat kuitenkin säästämis mahdollisuutensa edelleen hyviksi ja oman talouden suhteen riitti hieman optimismia. Kuluttajien näkemykset ajankohdan otollisuudesta lainanotolle paranivat helmikuussa säästämisen kustannuksella ja keskimääräinen inflaatio-odotus oli aiempaa alempi. Tilastokeskuksen mukaan kuitenkin Suomalaiset kuluttajat ovat kansainvälisessä mitassa luottavaisimpia talouden suhteen. (Tilastokeskus 2009)

Tämän hetkinen taantuma on synnyttänyt kampanjan ”Älä ruoki lamaa”, jolla pyritään saamaan suomalaiset ymmärtämään yksityisen kulutuksen tärkeys omaa talouttamme ajatellen. Tämän kampanjan mukaan tavalliselle suomalaiselle paras tapa auttaa itseään ja Suomea on jatkaa normaalien hankintojen tekemistä. Erityisesti nyt kannattaa suosia kotimaisia tuotteita ja palveluita. Niitä ostamalla tuetaan työpaikkojen säilymistä Suomessa ja suomalaisten yritysten menestystä.

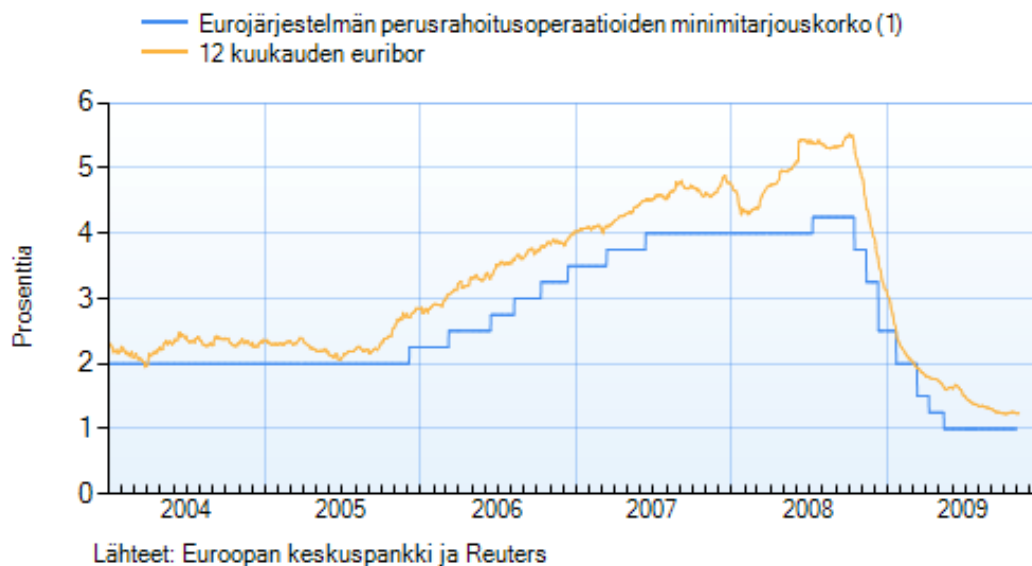
Tällä pyritään normaalin kulutuksen säilyttämiseen myös taantumana aikana. (Älä ruoki lamaa 2009)

2.4 Positiivisia näkökulmia

Muutamia hyviä asioita mitä taantumasta voi aiheutua ovat inflaation sekä öljyn hinnan lasku talouden jäähtyessä, alhaiset korot ja alhaiset investointikustannukset. Palkankorotukset, hidastuva inflaatio ja tuntuvat verokevennykset kasvattavat reaalityuloja voimakkaasti vuonna 2009. Myös rakennuskustannukset alenevat.

Inflaatio hidastui helmikuussa 1,7 prosenttiin, kun se tammikuussa oli 2,2 prosenttia. Hidastuminen johtui ennen kaikkea korkojen laskusta sekä osakehuoneistojen ja kiinteistöjen halpenemisestä. Kuluttajahintojen nousua hillitsi helmikuussa eniten polttonesteiden halpeneminen ja korkojen lasku. Myös käytettyjen henkilöautojen, osakehuoneistojen ja kiinteistöjen sekä puhelumaksujen halpeneminen viime vuodesta alensi inflaatiota. Hidastuva inflaatio tukee euroalueen kulutusta, näin myös suomalaisten kuluttajien ostovoima paranee. (Tilastokeskus 2009)

Euroopan keskuspankin ohjauskorko ja 12 kuukauden euribor

Taulukko 4. Euroopan keskuspankin ohjauskorko ja 12 kuukauden euribor (Suomen Pankki 2009)

Euroopan keskuspankki on alentanut ohjauskorkonsa 2009 huhtikuun alussa 1,25 prosenttiin. Syyskuussa 2008 ohjauskorko oli 4,25 prosenttia. Ohjauskorko ei ole koskaan aiemmin ollut näin alhaalla Euroopan keskuspankin kymmenvuotisen historian aikana. EKP yrittää koronlaskuilla pistää vauhtia taantumassa kärvistelevään euroalueen talouteen. EKP:n korkoliikkeet näkyvät myös asuntovelallisen arjessa maksurasituksen kevenemisenä. Koronlaskusta hyötyvät ne perheet, joiden asuntolaina on otettu määräajaksi viime vuonna korkeiden korkojen aikana. Odotukset EKP:n ohjauskoron muutoksista ohjaavat pitkälti myös asuntolainojen viitekorkona yleisesti käytetyn 12 kuukauden Euriborin liikkeitä. Myös pankkien käyttämä asuntolainojen viitekorko Prime on laskenut useaan otteeseen, koska Prime-korot seuraavat Euribor-korkojen liikkeitä. (YLE uutiset 2009)

Investoinnit tulevat myös halvemmaksi, korkotason sekä hintatason laskiessa. Monet yritykset kuitenkin eivät uskalla tehdä kalliita investointeja, vaikka ne olisivatkin yritykselle eduksi, kun taas uusi nousu alkaa. Suomen hallitus haluaa elvytyspaketissaan kannustaa yrityksiä investoimaan lähivuosina eteen tulevat tarpeelliset investoinnit tänä ja ensi vuonna. Tuotantotoiminnassa käytettävien uusien rakennusten, koneiden ja laitteiden hankintamenoista vuosilta 2009 ja 2010 tehtävien poistojen enimmäismäärää korotettaisiin kaksinkertaiseksi säännönmukaisiin poistoihin verrattuna. (Valtioneuvoston viestintäyksikkö 2009)

Yhtenä positiivisena asiana voidaan pitää sitä, että huoli kasvavasta työvoimapulasta vähenee, kun ammattitaitoisia ihmisiä vapautuu irtisanomisten myötä työmarkkinoille. Toisaalta väestön ikääntyminen ja näin ollen eläköityminen helpottaa työnantajien sopeutumista työvoiman heikkenemiseen. (Kiander 2009)

3 Kansantalous ja suhdanteet

3.1 Suhdannevaihtelut

Markkinataloudessa on suhdannevaihteluita. Suhdannevaihteluilla tarkoitetaan melko lyhytaikaisia, muutaman vuoden pituisia vaihteluja kokonaistuotannon kasvuvauhdissa pitkän ajan keskimääräisen kasvuvauhdin molemmin puolin. Suomessa suhdannesyklin pituus on ollut keskimäärin 4-6 vuotta siten, että laskukaudet ovat nousukausia lyhyempiä. Nousukausi kestää 4-5 vuotta ja laskukausi 1-2 vuotta. Bruttokansantuotteen suhteelliset vaihtelut ovat olleet noin 1-5 prosenttia. Nousukauden aikana tuotannon kasvuvauhti on pitkän ajan keskimääräistä vauhtia nopeampi, laskukauden aikana taas hitaampi. Vaihetta, jossa tuotannon taso on korkeimmillaan pitkän ajan keskimääräisen kasvuvauhdin mukaiseen tasoon nähden, kutsutaan korkeasuhdanteeksi. Jos nousukausi on hyvin rajua ja johtaa pahoihin tasapainottomuuksiin, on tullut tavaksi puhua suhdanteiden ”ylikuumenemisestä” korkeasuhdanteen aikana. Laskukautena tuotanto taas kasvaa keskimääräistä hitaammin. Laskusuhdanteen pohja, hitaimman kasvun kausi, muodostaa matalasuhdanteen. Keskimääräistä syvemmän laskusuhdanteen pohjaa kutsutaan taantumaksi. Taantuma on alkanut, jos bruttokansantuotteen määrä supistuu kahtena perättäisenä vuosineljänneksenä. Jos taas kokonaistuotannon määrä vähenee erityisen paljon, voidaan puhua lamasta. (Hautala 2003, 242; Pekkarinen & Sutela 2002, 199–200)

Bruttokansantuote on kansantalouden kokonaistuotannon tärkein mitta. Se on talouden tiettyä aikana, tavallisesti vuoden kuluessa, tuottamien lopputuotteiden rahamääräinen summa (Pekkarinen & Sutela 1997, 122). Bruttokansantuote vaihtelee kokonaiskysynnän mukaan ja suhdannevaihteluja aiheuttava kokonaiskysyntä koostuu yksityisestä kulutuksesta, yksityisistä investoinneista, julkisesta investointi- ja kulutuskysynnästä sekä viennistä. Julkisella kysynnällä on Suomessa pyritty tasoittamaan suhdannevaihteluja. Noususuhdanteen hillitsemiseksi sitä supistetaan ja laskukaudella lisätään, mikäli se on realistisesti mahdollista. Yksityiset investoinnit ja vientikysyntä ovat pääsyyllisiä suhdannevaihtelujen syntyyn, sillä Suomessa viennin osuus bruttokansantuotteesta on parhaimmillaan ollut jopa yli 40 prosenttia. Suomalaista

suhdannekuvaa on perinteisesti pidetty vientijohteisena. Suomen kaltainen pieni avoin talous joutuu ottamaan vientikysynnän vaihtelut annettuina, joihin ei voida vaikuttaa vaan niihin joudutaan sopeutumaan. Viennin kasvu käynnistää noususuhdanteen ja vastaavasti laskusuhdanne on käsillä, kun vientiyritysten tilauskanta heikkenee. On huomioitavaa, ettei viennin kysyntä yksistään vaikuta suhdannemuutoksiin. Nousukauden aikana tuotannon kasvuvauhti on keskimääräistä nopeampaa ja laskukauden aikana taas hitaampaa. Keskimääräistä syvemmän laskusuhdanteen pohjaa sanotaan taantumaksi. Lamassa taas kokonaistuotanto on vähentynyt poikkeuksellisen paljon. (Hautala 2003, 242-243)

3.1.1 Suhdanneongelmat

Käytännössä suhdannevaihtelut näkyvät lähinnä tulojen, työttömyyden, hintojen ja ulkomaankaupan tasapainon muutoksina. Suhdannevaihteluiden ongelmat näyttävät kuitenkin usein olevan ristiriidassa keskenään. Työttömyyden kasvaessa inflaatio yleensä hidastuu ja ulkomaankaupan alijäämä supistuu.

Ensimmäisenä suhdanteiden aiheuttamana ongelmana voidaan mainita työttömyys. Työttömyys vaihtelee suhdanteiden mukaan Okunin lain mukaisesti. Okunin lain mukaan työn tuottavuus kasvaa jatkuvasti teknisen kehityksen seurauksena. Työllisyys kasvaa siten hitaammin kuin kokonaistuotannon määrä. Tuotannon kasvun pitkäaikainen pysähtyminen merkitsee työllisyyden supistamista ja työttömyyden kasvua. Suomen oloissa työttömyysasteen pysyminen muuttumattomana edellyttää bruttokansantuotteen kasvamista 2,5-3 prosentilla vuosittain. (Pekkarinen & Sutela 2002, 197-200)

Laskusuhdanteen aikana yritykset eivät palkkaa uutta työvoimaa ja erityisesti nuorten on vaikea saada töitä. Vanhojakin työntekijöitä lomautetaan tai sanotaan irti. Erityisesti työttömyys koskee toisaalta nuorimpia, toisaalta työiässä olevista vanhimpia sekä vähiten koulutettuja ihmisiä. Kansantaloudelle työttömyys merkitsee käyttämättömiä voimavaroja ja saamatta jääviä hyödykkeitä. Työttömälle ja hänen omaisilleen se merkitsee tulojen pienenemisen lisäksi monia psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia. Näitä pahentaa erityisesti pitkäaikainen

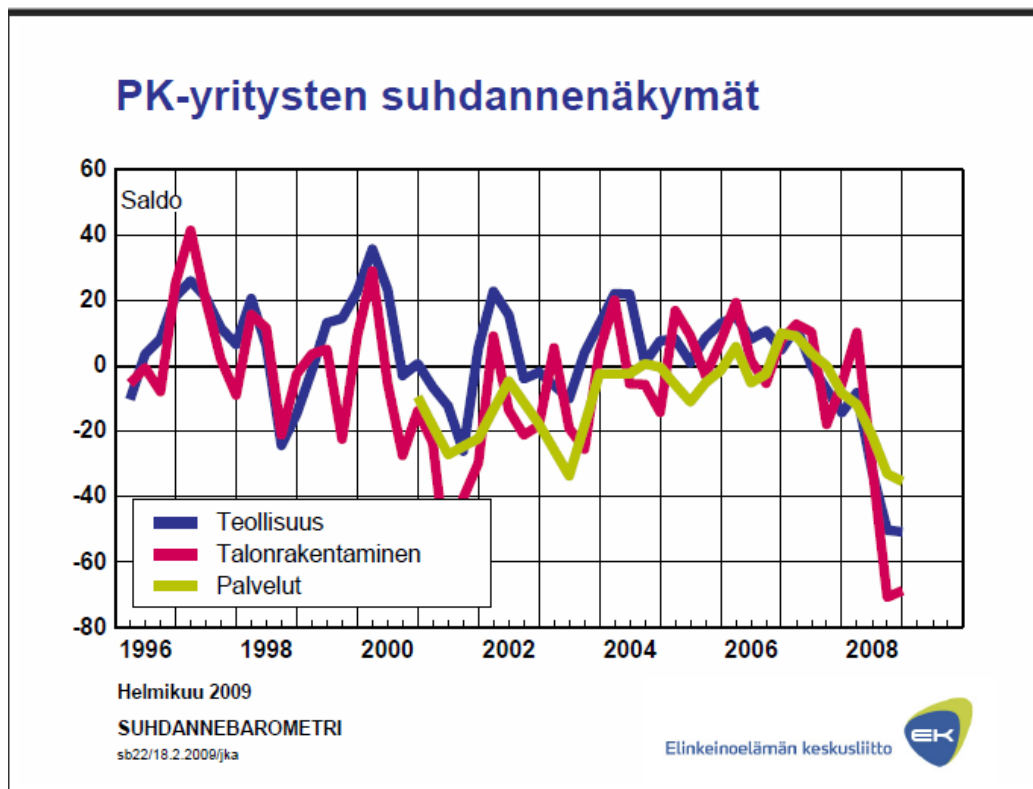
työttömyys, joka voi johtaa etenkin ikääntyneiden syrjäytymiseen työmarkkinoilta. (Pekkarinen & Sutela 2002, 197-200)

Inflaatio on työttömyyden rinnalla toinen keskeinen suhdanneongelma. Vaikkei Suomi olekaan maailman pahimpia inflaatiomaita, on hintatason nousu ollut meillä nopeampaa kuin teollisuusmaissa keskimäärin. Inflaation syyt ovat aiheuttaneet paljon kiistaa. Myöskään sen haitat eivät ole itsestään selvät, ja niistä on erilaisia näkemyksiä. Etenkin yllätyksenä tuleva inflaatio aiheuttaa vaikeasti hyväksyttävissä olevaa tulojen ja varallisuuden jaon muuttumista. Se voi palkita lyhytnäköistä keinottelua pitkäjännitteisen toiminnan sijasta. Rahan arvon heikkenemisestä kärsivät säästösä käteiseen rahaan tai pankkitalletuksiin sijoittaneet. Se, joka on ottanut lainaa ja sijoittanut sen arvonsa säilyttäneeseen kohteeseen, tavallisesti hyötyy. Ulkomaankaupassa kauppakumppaneita nopeampi hintatason nousu vaikeuttaa vientiä ja lisää tuontia, kun kotimaisen tuotannon hintakilpailukyky heikentyy tuotantokustannusten kohotessa kilpailijamaita nopeammin. (Pekkarinen & Sutela 2002, 201–202)

Kolmas keskeinen suhdanneongelma on ulkomaankaupan ja maksutaseen tasapainottaminen. Kun tuotanto kasvaa nopeammin kuin kauppakumppaneiden, tuonti kasvaa nopeasti. Ulkomaankauppa jää silloin alijäämäiseksi ja valuuttavaranto supistuu. Luottamus maan talouspolitiikan hoitoa kohtaan vähenee, ja sen valuutan vakaus vaarantuu. Ulkomaisten luottojen saanti voi vaikeutua ja niiden korko voi kohota. Euroalueen yksitaisella jäsenmaalla ei kuitenkaan ole tällaista valuuttavarannon riittävyyden ongelmaa. (Pekkarinen & Sutela 2002, 202–203)

3.1.2 Suhdannevaihtelut ja tuotanto

Suhdannevaihtelut kohtaavat eri tuotannonaloja erilaisella voimalla. Suomen kansantalous voidaan tässä mielessä jakaa suhdanneherkkään osaan ja vähemmän suhdanneherkkään osaan. Suhdanneherkkään osaan kuuluu noin 70 prosenttia kokonaistuotannosta. Siinä heilahtelut ovat noin puolitoista kertaa niin suuria kuin koko kansantaloudessa keskimäärin. (Hautala. 2003, 245)

Taulukko 5. PK-yritysten suhdannenäkymät helmikuussa 2009. (EK 2009)

Erityisen kiinteästi yleistä suhdannekehitystä on seurannut tehdasteollinen tuotanto. Noususuhdanteessa sykliset toimialat hyötyvät eniten. Syklisiksi yhtiöiksi kutsutaan yhtiöitä, joiden tuotteiden kysyntä ja kannattavuus riippuu suurella määrällä talouden yleisilasta. Syklisiä toimialoja ovat esimerkiksi metsä-, paperi-, konepaja-, laite-, metalli- ja rakennusteollisuus. Muita suhdanneherkkiä toimialoja ovat talonrakennustuotanto, liikenne, kauppa, pankit ja vakuutustoiminta. Laskusuhdanteessa nämä sykliset toimialat myös kärsivät suhdanteista eniten. Suomen kansantaloudessa on myös toimialoja, jotka eivät ole niin suhdanneherkkiä. Näitä toimialoja kutsutaan epäsyklisiksi. Epäsyklisiä ovat toimialat, jotka tuottavat sellaisia perustuotteita tai -palveluja, joita käytetään talouden sykleistä riippumatta. Epäsyklisiä toimialoja ovat esimerkiksi päivittäistavarakauppa, sähköntuotanto, elintarvike- ja lääketeollisuus. (Hautala 2003, 245)

3.2 Suhdanne- ja talouspolitiikka

Taloudellinen kasvu asetetaan yleisesti talouspolitiikan keskeiseksi tavoitteeksi. Tämä on sikäli luontevaa, että tuotannon kasvu on aineellisen elintason nousun välttämätön edellytys (Kiander & Lönnqvist 2002, 59). Kuitenkin suhdannevaihtelujen haitat ovat osoittautuneet niin suuriksi, että vaihtelujen tasoittamisesta on tullut eräs talouspolitiikan tärkeimmistä tavoitteista. Suhdannepolitiikalla tarkoitetaan niitä julkisen vallan toimia, joilla pyritään hillitsemään noususuhdannetta ja lieventämään laskusuhdannetta. Ylikuumentuneen korkeasuhdanteen haittavaikutuksia ovat muun muassa vaihtotaseen alijäämän kasvu tai ylijäämän supistuminen, voimistunut inflaatio ja tuotannon kansainvälisen kilpailukyvyyn heikkeneminen. Laskukauden haittoja ovat kansantalouden rakennemuutoksen hidastuminen, työttömyyden kasvu ja joissakin tilanteissa jopa kasvava maastamuutto. Myös kokonaissästäminen voi alentua lamakaudella. Tuotantovoimien eli pääoman ja työn vajaakäyttöisyyden takia menetetään osa kansantalouden potentiaalisesta kasvusta. Suhdannepolitiikan tärkeimpiä välineitä ovat finanssi- ja rahapolitiikka. Finanssi- ja rahapolitiikalla säädellään kotimaisen kysynnän määrää. Suhdanteiden voimakkuuden takia suhdannepolitiikalle joudutaan Suomessa asettamaan suuret vaatimukset. Keinoja on useita, mutta niiden käyttö ei aina ole ollut kovinkaan tehokasta. (Hautala 2003, 258)

3.2.1 Finanssipolitiikka

Finanssipolitiikka vaikuttaa kansantalouden kehitykseen julkisen talouden tuloja ja menoja koskevien päätösten kautta. Julkiseen talouteen sisältyy valtiontalouden ja kuntien lisäksi myös pakollista sosiaaliturvaa hoitavien sosiaaliturva- ja työeläkerahastojen talous. Finanssipolitiikkaa kiristävillä tai keventävillä päätöksillä voidaan vähentää tai lisätä lähivuosien kotimaista kysyntää. Finanssipolitiikan ns. automaattinen vakautusvaikutus syntyy, kun talouskehityksen heiketessä tai vahvistuessa julkiset menot, kuten esimerkiksi työttömyysturvamenot, lisääntyvät tai vähenevät ja toisaalta verotulot vähenevät tai lisääntyvät ilman että menojen tai tulojen määräytymisen perusteita muutetaan. Verotus sekä sosiaalietuuksia, eläkkeitä ja niiden rahoitusta koskevat ratkaisut

vaikuttavat myös talouden rakenteiden kehitykseen ja siten pitkälle tulevaisuuteen. (Valtiovarainministeriö 2009)

Tämän budjetin suhdanneautomaatiikan vaikutuksesta pelkkä julkisen tulo- ja menotalouden olemassaolo tasoittaa suhdanteita. Vaikkei tehtäisi mitään tulo- ja menoperusteita koskevia päätöksiä, julkisyhteisöjen tulojen pieneneminen ja menojen kasvu vaimentavat kokonaiskysynnän taantumaa laskusuhdanteessa. Vastaavasti budjettilyijäämän automaattinen kasvu hillitsee kokonaiskysynnän kasvua nousukaudella. Tämän julkisen talouden suhdanneautomaatiikan merkitys on sitä suurempi, mitä herkemmin verot ja tulonsiirrot reagoivat kansantuotteen muutoksiin ja mitä suurempi on siis verojen muutoksen ja kansantuotteen muutoksen suhde. (Pekkarinen & Sutela 2002, 225)

Finanssipolitiikalla vaikutetaan kansantalouden kehitykseen valtiontalouden välityksellä. Valtiontalouden perustana on vuosittain tehtävä talousarvio eli budjetti. Se voidaan laatia vaikutukseltaan erilaiseksi sen mukaan, millainen on sen tulojen ja menojen suhde. Budjetti voi olla tasapainoinen, ylijäämäinen tai alijäämäinen. Suomessa julkisen vallan velvollisuutena on hoitaa finanssipolitiikkaa, jolla voidaan yrittää tasoittaa suhdanteita. Korkeasuhdanteessa inflaation uhatessa pitäisi supistaa valtion menoja tai vaihtoehtoisesti kiristää verotusta. Laskusuhdannetta taas lievennetään lisäämällä julkista kysyntää. Vaihtoehtoisesti voidaan keventää kansalaisten verotusta ja lisätä näin heidän käytettävissä olevia tulojaan, jolloin yksityisen kulutuksen voi odottaa kasvavan ja työllisyyden paranevan. Toisaalta julkinen talous vakauttaa suhdannekehitystä automaattisestikin, kun julkinen kysyntä myötäilee suhdannevaihteluja. (Hautala 2003, 259)

Julkisen talouden kerroinvaikutus luo perustan finanssipolitiikan käytölle suhdannevaihteluiden tasaamisessa. Laskusuhdanteen aikana, yksityisen kysynnän taantuessa, on syytä harjoittaa ekspansiivista finanssipolitiikkaa ja kasvattaa budjettialijäämää lisäämällä julkisia menoja, alentamalla veroja tai kasvattamalla tulonsiirtoja. Noususuhdanteen ja yksityisen kysynnän kasvun kiihtymisen aikaan

on puolestaan kontraktiivisen, budjettialijäämää supistavan, julkisia menoja ja tulonsiirtoja vähentävän tai veroja kiristävän finanssipolitiikan aika. (Pekkarinen & Sutela 2002, 223)

3.2.2 Rahapolitiikka

Finanssipolitiikan rinnalla tärkeä suhdanteiden säätelykeino on perinteisesti ollut rahapolitiikka. Rahapolitiikalla voidaan säädellä rahoituksen hintaa ja määrää ja sitä kautta vaikuttaa kansantalouden kysyntään ja tuotantoon. Euroopan keskuspankin tehtävänä on päättää euroalueen yhteisestä rahapolitiikasta ja johtaa sitä, huolehtia eurojen valmistamisesta sekä hoitaa euroalueen yhteistä valuuttavarantoa. Pankin tärkein tehtävä on rahan arvon vakaana pitäminen eli hintavakaus. Suomen keskuspankki on Suomen Pankki, mutta se ei voi enää harjoittaa itsenäistä rahapolitiikkaa entiseen tapaan. Suomen Pankin tehtävänä on vakaan rahan arvon säilyttäminen ja sen on osaltaan toteutettava Euroopan keskuspankin määrittelemää rahapolitiikkaa, huolehdittava seteleiden liikkeelle laskemisesta sekä pidettävä hallussaan ja hoidettava maan valuuttavarantoa. Lisäksi Suomen Pankin on huolehdittava maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta sekä laadittava ja julkaistava toimintansa kannalta tarpeellisia tilastoja. Keskuspankit myöntävät pankeille myös lyhytaikaisia luottoja. Ne voivat toimia maksuvaikeuksiin joutuneiden pankkien viime käden luoton lähteenä ja huolehtia näin pankkijärjestelmän toimintakyvystä. (Pekkarinen & Sutela 2002, 232)

Euroalueella Euroopan keskuspankki voi pehmentää laskusuhdannetta oikealla rahapolitiikalla. Keskuspankin asettaman rahapoliittisen ohjauskoron muutos on nykyään rahapolitiikan pääväline, jolla keskuspankit säätelevät markkinakorkoja, pankkien lainanantoa ja rahan määrää. Keskuspankit ovatkin reagoineet finanssikriisin leviämiseen reaalityönteon leikkaamalla ohjauskorkoaan ennätysvauhtia. Kysyntää voidaan yrittää elvyttää alentamalla korkotasoa, koska korkotason lasku vaikuttaa varsinkin yritysten investointien kannattavuuteen, jos yritykset uskovat hyödykkeiden kysynnän kehittyvän suotuisasti tulevaisuudessa. Korkotason laskeminen voi myös elvyttää kulutuskysyntää, mikä myös parantaa suhdanteita. Nousukaudella korkotasoa pitäisi nostaa, jota yritysten kannattaa

ottaa vähemmän luottoja investointeja varten. Kotitaloudet puolestaan vähentävät kulutusluottojen käyttöä. Näin sekä investointi- että kulutuskysyntä pienenevät, mikä hidastaa tuotannon inflatorista kasvua. (Hautala 2003, 262–263)

3.2.3 Hallituksen elvytyspaketti

Suomen hallituksen tämän hetkisen talouspolitiikan päätavoitteet ovat työllisyyden edistäminen, talouden kasvupotentiaalin vahvistaminen ja julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyuden turvaaminen. Nämä ovat myös yhteydessä toisiinsa. Hyvä työllisyys edistää julkisen talouden kestävyyttä. Vakaa ja rahoituksellisesti kestävällä pohjalla oleva julkinen talous luo puolestaan talouteen ennustettavuutta ja luottamusta, mikä tukee talouden kasvua. Hallitus on joutunut meneillään olevan taantumana takia miettimään tarkemmin talouspoliittisia keinoja taantumana vaikutusten lieventämiseksi. Suomen hallitus onkin budjetoinut elvytyspaketin, jonka tarkoituksena on tukea talouden selviytymistä taantumasta. Hallitus sopi 30.1.2009 kokonaisvaikutuksiltaan 2 mrd. euron elvytyksestä. (Valtioneuvoston viestintäyksikkö 2009)

Elvytyspaketin työllisyysvaikutukset ovat vähintään 25 000 henkilötyövuotta. Bruttokansantuote lisääntyy hallituksen elvyttävien päätösten seurauksena tänä ja ensi vuonna yhteensä noin prosentilla. Vuoden 2009 budjetin ja lisäbudjetin elvyttävä vaikutus on päätösten jälkeen komission vertailussa EU:n 27 jäsenmaan joukossa kolmanneksi suurin, 1,70 prosenttia BKT:sta, eli noin 3 miljardia euroa. Lisätalousarvion tavoitteena on kansainvälisen taloustaantumana seurauksena suhdannetyöttömyydestä kärsivien määrän minimointi sekä auttaminen vaikeiden aikojen yli. Painopisteenä ovat siten työllisyyttä suoraan edistävät toimet, kuten elvyttämällä rakennus ja korjaustoimintaa, lisäämällä ja aikaistamalla väyläinvestointeja sekä alentamalla työvoimakustannuksia alentamalla työnantajan kansaneläkemaksua. Toisena painopisteenä on koulutus ja tutkimus. Ammatillisen koulutuksen opiskelupaikkoja sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan määrärahoja lisätään. Kasvavan työttömyyden vaikutuksia pyritään lieventämään lisäämällä opiskelijapaikkoja ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen sekä ammattikorkeakoulututkintoon johtavaan aikuiskoulutukseen yhteensä 2 150. (Valtioneuvoston viestintäyksikkö 2009)

3.3 Suhdanne-ennusteita

Koska kukaan ei tiedä tulevaisuutta, luotettavien suhdanne-ennusteiden tekeminen on varsin vaikeaa. Monet yritykset ja organisaatiot kuitenkin tekevät erilaisia taloudellisia katsauksia ja ennusteita. Täytyy muistaa, että suhdanne-ennusteet ovat vain arvioituja ennusteita, eivätkä ne ole siis suoria totuuksia. Esimerkiksi viime vuoden 2008 lopulla tehdyt ennusteet, eivät osanneet vielä arvioida talouden jyrkkää romahtamista. Eikä kukaan osaa luotettavasti sanoa kuinka kauan taantuma kestää.

Tässä kappaleessa on yhteenvedona OP-Pohjolan, Suomen Pankin, Aktia-pankin, Valtiovarainministeriön ja Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLAn tekemiä suhdanne-ennusteita Suomen taloudesta. Nämä ennusteet näyttävät melko synkkiä lukuja. Poikkeuksena on Aktia Pankin tekemä ennuste, joka on tehty jo vuoden vaihteen aikana, joka ei todennäköisesti vielä tiennyt kuinka voimakkaasti rahoituskriisin vaikutukset tulevat yrityksiin ja reaalitalouteen. Kaikkien ennustajien mukaan talous supistuu tänä vuonna voimakkaasti ja alkaa vähitellen elpyä vuonna 2010. Vuonna 2011 on olemassa toiveita jo positiiviselle kasvulle. Suomen talouden elpymisen edellyttää kuitenkin kansainvälisen talouden elpymisen vauhtiin pääsemistä.

Määrän muutos, %			
	2008	2009e	2010e
BKT	0,9	-0,8	0,8
Vienti	-1,1	-3,5	1,0
Tuonti	-1,3	-3,0	1,5
Kulutus	1,9	1,9	1,8
Kiinteät investoinnit	1,0	-4,0	0,0
Työttömyysaste, %	6,4	7,3	8,5

Taulukko 6. Aktia pankin ennuste 15.1.2009

Määrän muutos, %			
	2008	2009e	2010e
BKT	0,9	-5,0	-0,5
Vienti	-1,1	-15,0	0,0
Tuonti	-1,3	-12,0	-0,5
Kulutus	1,9	-0,5	0,0
Investoinnit	1,0	-9,5	-3,0
Työttömyysaste, %	6,4	7,9	9,4

Taulukko 7. OP-Pohjolan ennuste 17.3.2009

Määrän muutos, %				
	2008	2009e	2010e	2011e
BKT	0,9	-5,0	-1,1	1,5
Vienti	-1,1	-19,6	-5,0	0,4
Tuonti	-1,3	-17,5	-6,1	2,3
Yksityinen kulutus	2,0	-1,4	0,3	1,7
Julkinen kulutus	1,7	2,5	2,1	2,5
Yksityiset kiinteät investoinnit	1,3	-15,1	-13,8	2,9
Julkiset kiinteät investoinnit	-1,3	3,8	3,8	4,9
Työttömyysaste , %	6,4	7,8	9,2	9,5

Taulukko 8. Suomen Pankin ennuste 23.3.2009

Määrän muutos, %			
	2008	2009e	2010e
BKT	0,9	-5,0	-1,4
Vienti	-1,1	-17,4	-1,9
Tuonti	-1,3	-13,1	-1,4
Kulutus	1,9	-0,7	-0,3
Investoinnit	1,0	-9,0	-5,0
Työttömyysaste, %	6,4	9,0	9,5

Taulukko 9. Valtiovarainministeriön ennuste 24.3.2009

Määrän muutos, %			
	2008	2009e	2010e
BKT	0,9	-6,5	0,0
Vienti	-1,1	-22,0	2,0
Tuonti	-1,3	-13,1	-1,4
Yksityinen kulutus	1,9	-4,0	0,0
Investoinnit	1,0	-15,0	-4,0
Työttömyysaste, %	6,4	8,9	10,0

Taulukko 10. ETLAn ennuste 25.3.2009

3.3.1 Kokonaistuotanto

Vuonna 2009 Suomen BKT:n ennustetaan supistuvan noin 5 %. Syvästä taantumasta toipuminen edellyttää, että kansainvälisen talouden elpyminen pääsee vauhtiin. Näillä näkymin kasvu käynnistyy todennäköisimmin Yhdysvalloista ja leviää Eurooppaan ja Suomeen vuoden 2010 aikana vientikysynnän voimistumisen kautta. Vuoden 2010 BKT:n vuosimuutos jää kuluvan vuoden pudotuksen vuoksi edelleen nollan alapuolelle. Suomen talouden ennustetaan palaavan positiivisen kasvun uralle vuonna 2011, kun maailmantalous alkaa elpyä. Elpymistä tukevat kevyt rahapolitiikka, finanssipoliittinen elvytys, raaka-aineiden hintojen roima lasku sekä varastojen täydentäminen.

(OP-Pohjola 2009; ETLA 2009)

3.3.2 Vienti

Kuluvan vuoden vientinäköymät ovat erittäin heikot. Pääongelmaksi on noussut riittämätön kysyntä kaikilla markkina-alueilla. Työvoimapula, joka vielä viime vuoden alussa haittasi laajalti tuotannon kasvattamista, on poistunut lähes kokonaan. Henkilöstö on päinvastoin supistunut miltei kaikilla aloilla. Yli puolella yrityksistä on kapasiteettia vapaana ja yritysten tilauskanta on laskenut tavanomaista tasoa matalammaksi, kun yritykset ovat saaneet hyvin niukasti uusia tilauksia. Valmiiden tuotteiden varastot ovat alkuvuonna hieman supistuneet, mutta ovat silti edelleen normaalitasoa suuremmat. Suomen viennin ennustetaan supistuvan tänä vuonna noin 15–22 %. Eniten vienti vähenee metallien jalostuksessa, paperiteollisuudessa sekä sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa.

Elintarviketeollisuudessa sekä koneiden ja laitteiden valmistuksessa vienti supistuu vähemmän kuin muilla aloilla. Varovaisen nousun odotetaan alkavan ensi vuonna, vaikka globaalinen investointilama sekä vapaan kaupan häiriintymiseen ja rahoitukseen liittyvät tekijät vaikeuttavat suomalaisten yritysten vientiponnistuksia edelleen. 2010 vuoden aikana vienti alkanee kuitenkin vähin erin kohentua tuotteissa, joilla on matala hankintakynnys, kuten elektroniikkateollisuustuotteissa. Raskaiden metalliteollisuustuotteiden nousu viipyy kauemmin, sillä suuriin investointeihin ryhdytään vasta kun muu kysyntä on ensin käynnistynyt. Myös tuonnin määrä supistuu kuluvana vuonna tuntuvasti, koska vienti tarvitsee aiempaa vähemmän tuontipanoksia ja kotimainen kysyntä on heikkoa. Vaihtosuhte, eli vienti- ja tuontihintojen suhde heikkenee, mikä osaltaan pienentää kauppataaseen ylijäämää. Vaihtotaseen ylijäämä sulaa pois jo kuluvana vuonna.

(OP-Pohjola 2009; Suomen Pankki 2009; Valtiovarainministeriö 2009; ETLA 2009)

3.3.3 Investoinnit

Vuosina 2009–2010 talouskasvua hidastaa voimakkaimmin investointien supistuminen. Osa investointien supistumisesta on kotimaista asuinrakennusinvestointien vähenemistä ja osa vientimarkkinateollisuuden investointien supistumista. Kotimaahan tehtävien teollisuuden kiinteiden investointien arvon ennakoidaan pienenevän tänä vuonna noin 4-15 %. Odottamattoman jyrkkä suhdannekäännös saa yritykset kaikilla toimialoilla, niin teollisuudessa kuin palvelualoillakin, lykkäämään ja peruuttamaan hankkeitaan. Energia-alan investointien arvioidaan lisääntyvän, ja tämä liittyy käynnissä olevaan ydinvoimalaprojektiin ja muihin sähkö-, kaasu- ja vesihuollon investointeihin. Asuinrakentaminen ja liikerakentaminen vähenevät selvästi. Maa- ja vesirakentaminen pysyy sen sijaan hallituksen elvytystoimiin sisältyvien hankkeiden ansiosta kasvussa usean vuoden ajan. Talousnäkymien heikkous rajoittaa yleisesti yritysten investointihalukkuutta. Rahoituksen saatavuus on vaikeutunut, joskin korkotason lasku vähentää yritysten rahoituskustannuksia. (Suomen Pankki 2009; ETLA 2009)

3.3.4 Yksityinen kulutus

Tänä vuonna palkansaajien ansiotaso nousee edelleen kohtuullisesti, ja tuloveron kevennykset ja nopeasti hidastuva inflaatio tukevat ostovoiman kehitystä. Työllisyyden heikkeneminen painaa kuitenkin ostovoiman kehityksen viime vuosia heikommaksi. Työttömyyden kääntyminen nousuun lisää kotitalouksien tuloepävarmuutta ja lievistä reaalisesta ostovoiman kasvusta huolimatta kulutus supistuu tänä vuonna. Kuluttajien suuri epäluottamus tulevaisuuteen vähentää kulutusta erityisesti vuonna 2009. Vuonna 2010 ansiokehitys vaimenee ja työllisyys heikkenee edelleen merkittävästi. Kulutus jää hieman tätä vuotta heikommaksi ja säästämisaste jatkaa nousuaan. (OP-Pohjola 2009) Työttömyyden aiheuttaessa suurta tuloepävarmuutta, kuluttajat siirtävät suuria hankintojaan myöhempään ajankohtaan.

3.3.5 Julkinen talous

Tänä ja ensi vuonna julkisen sektorin rahoitusasema huononee voimakkaasti. Taantuman syveneminen ja päätetyt elvytystoimet kääntävät ylijäämän alijäämäksi. Erityisesti valtiontalous heikkenee tuntuvasti. Julkisyhteisöjen rahoitustasapaino kääntyy tänä vuonna ensimmäisen kerran sitten vuoden 1997 alijäämäiseksi ja alijäämä kasvaa edelleen ensi vuonna. Suhdanneautomatiikan lisäksi julkista taloutta heikentävät elvytystoimet, joilla hallitus pyrkii vaimentamaan suhdannekäänteen jyrkkyyttä sekä pehmentämään laskusuhdanteen vaikutusta työmarkkinoihin ja yritysten toimintaan. Vuonna 2011 talouden elpyminen vahvistaa jälleen julkista taloutta. Verotulot pienenevät etenkin suhdanneherkissä erissä, kuten yhteisöveroissa. Samaan aikaan menoja lisäävät kasvavan työttömyyden hoito ja elvytystoimet. Julkisen sektorin rahoitusaliijäämät kääntävät myös julkisen velan voimakkaaseen nousuun. Valtiontalouteen ennustetaan muodostuvan runsaan 3 prosentin alijäämä suhteessa BKT:hen vuonna 2009. Kun verotulot edelleen vähentyvät ja työttömyysmenot yhä lisääntyvät lähivuosina, valtiontalouden alijäämäksi muodostuu lähes 5 % BKT:stä vuonna 2011. Tällöin velka suhteessa BKT:hen kohoaa vuosikymmenen takaisiin lukemiin. (OP-Pohjola 2009; Suomen Pankki 2009; Valtiovarainministeriö 2009)

3.3.6 Työllisyys

Vuonna 2009 työpaikat vähenevät erityisesti viennin, mutta vähitellen myös kotimaisen kysynnän supistumisen johdosta. Tänä vuonna jyrkkä tuotannon pudotus taittaa hyvän kehityksen ja heikentää työllisyyttä selvästi. Työttömyysaste kipuaa noin 8-9 prosentin tuntumaan. Tuotannon muutokset välittyvät työllisyyteen viiveellä. Vaikka talouden luisun odotetaan pysähtyvän ja kääntyvän vuoden 2010 aikana varovaiseen nousuun, tulee myös vuodesta 2010 työllisyyden kannalta erittäin vaikea. Työpaikkojen arvioidaan katoavan kaikilta toimialoilta julkisia palveluelinkeinoja lukuun ottamatta sekä kesätyöpaikkojen tarjonta pienenee entisestään. Työpaikkojen kato jatkuu ja vuosina 2009–2010 työllisyys heikkenee yhteensä noin 120 000 henkilöllä. Osa työpaikan menettäneistä siirtyy työvoiman ulkopuolelle ja työttömyysasteen ennustetaan nousevan 8,5–10 prosenttiin vuonna 2010. Työllisiä ennustetaan olevan vuonna 2011 keskimäärin 180 000 vähemmän kuin vuonna 2008. Työllisyysaste laskee alle 67 prosentin ennustejakson lopulla. Työvoiman määrä pienenee ennustejaksolla työllisyyttä vähemmän eli yhteensä 107 000 hengellä.

(OP-Pohjola 2009; Valtiovarainministeriö 2009)

3.3.7 Inflaatio

Kuluvana vuonna hintojen nousupaineet ovat aikaisempaa vähäisempiä heikon talouskehityksen vuoksi. Öljyn hinnan nopea lasku viime vuoden lopulla painaa inflaatiota voimakkaasti alaspäin, kuten myös asuntolainojen korkomenojen huomattava aleneminen. Vuoden lopulla ruoan arvonlisäveron alentaminen 5 prosenttiyksiköllä saattaa painaa inflaation hetkellisesti jopa nollan alapuolelle. Vuonna 2010 inflaation odotetaan vauhdittuvan vajaaseen 2 prosenttiin. Ruoan arvonlisäveron alentaminen hidastaa vasta silloin täysimääräisesti hintojen nousua, mutta toisaalta raaka-aineiden hinnat ja korot ovat jälleen lievässä nousussa. (OP-Pohjola 2009; ETLA 2009)

4 Oulun seutu

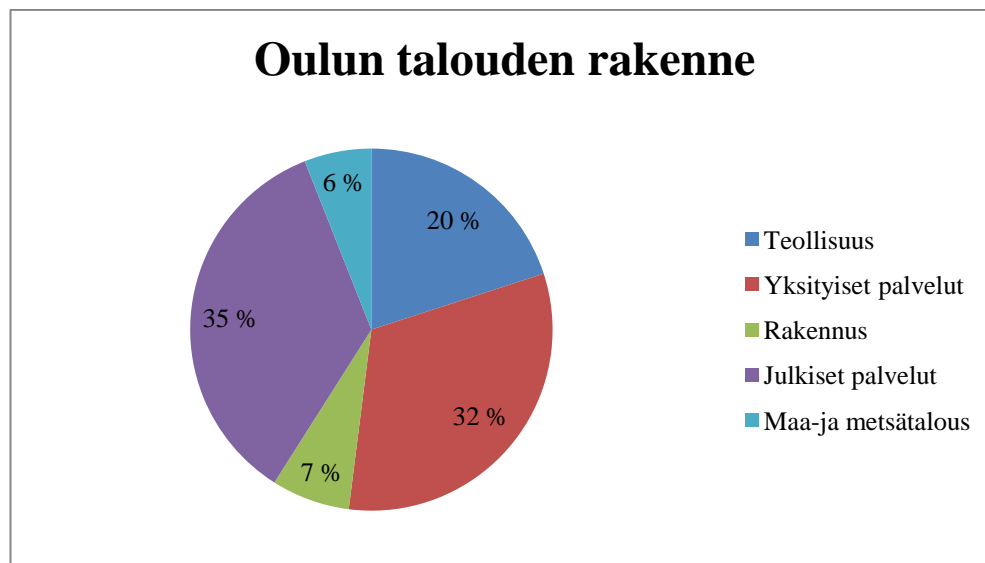
4.1 Perustietoa Oulusta

Oulu on Pohjois-Suomen suurin kaupunki, joka on perustettu 1605. Oulu tunnetaan yhteistyökykyisistä ja osaavista ihmisistä, kehittämisaktiivisuudesta, laadukkaista palveluista, monipuolisesta elinkeinorakenteesta ja vahvasta taloudesta. Mahdollisuudet opiskeluun, työhön, tutkimukseen ja kehitykseen ovat Oulussa erinomaiset. Oulu on asukasluvultaan (131 585 asukasta) Suomen kuudenneksi suurin kaupunki ja Oulu on ollut jo usean vuoden ajan yksi Suomen nopeimmin kasvavista keskuksista. Oulu eroaa muista kaupungeista sen nuoren ikärakenteen vuoksi: muuttoliikenne tuo opiskelijoita ja töihin tulijoita, ja syntyvyys on alueella perinteisesti korkea. Oululaisten keski-ikä oli 1.1.2009 36,8 vuotta. Oulu tunnetaan maailmalla teknologiakaupunkina. Yritysten, tutkimuksen, koulutuksen ja julkisorganisaatioiden yhteistyö tuottaa Oulussa tuloksia. Huipputeknologian, lähinnä it- ja hyvinvointiteknologian aloilla Oulu on kansainvälisesti merkittävä osaamiskeskus. (Oulun kaupunki 2009)

Myös perinteisemmät teollisuudenalat kuten puu-, paperi- ja terästeollisuus ovat Oulussa vahvoja. Nyt ja tulevaisuudessa Oulussa panostetaan yhä enemmän monipuolisen liiketoiminnan kehittämiseen sekä logistiikkaan, tietotekniikkaan, sisällöntuotantoon ja mediaan, hyvinvointiin sekä bio- ja ympäristöaloihin. Oulun kymmenen suurinta työnantajaa ovat Oulun kaupunki, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Nokia Oyj, Oulun yliopisto, Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä, Stora Enso Oyj, K-ryhmä, Itella Oyj, Osuuskauppa Arina ja ODL konserni. (Oulun kaupunki 2009)

4.2 Perustietoa Oulun seudusta

Oulun seutu on kymmenestä kunnasta koostuva alueyhteistyö-organisaatio Pohjois-Pohjanmaalla. Oulun seudun muodostavat Hailuodon, Haukiputaan, Kempeleen, Kiimingin, Limingan, Lumijoen, Muhoksen, Oulun, Oulunsalon ja Tyrnävän kunnat. Oulun seudun alueella on asukkaita n. 219 000. Yrityksiä seutukunnassa vuonna 2007 oli 10 224. (Oulun seutu 2009) Oulun seutu on elinvoimainen ja kansainvälinen innovaatioympäristö sekä kasvukeskus.

Taulukko 11. Oulun talouden rakenne (Find 2008, 7)

Monipuolinen yritystoiminta on alueen menestyksen perusta. ICT, kemian-, metsä- ja metalliteollisuus ovat muodostuneet globaalisti tunnetuiksi oululaisiksi aloiksi. Kansainvälisesti tunnetut yritykset kuten Nokia, Nokia Siemens Networks, Stora Enso, Polar Electro, UPM ja Rautaruukki valmistavat menestystuotteita, jotka takaavat alueen hyvinvoinnin. Yrityksiä esimerkillisen lähellä ovat yliopisto, ammattikorkeakoulu ja ammattiopisto sekä tutkimustoiminta, erityisesti VTT - Valtion Teknillinen Tutkimuskeskus. Oulun seutu voi syystäkin ylpeillä kansainvälisillä saavutuksillaan. Maailmalla tunnetaan hyvin Nokian langattoman teknologian huipputuotteet sekä Stora Enson Oulun tehtaiden edelläkävijyys paperiteknologiassa. Menestystarinoita alueella riittää useilla muillakin toimialoilla aina vesiteknologiasta lääketieteen kollageenitutkimukseen. Oulun seutu on yksi Suomen kehityskeskuksista. (Innovatiivinen Oulun seutu 2007, 4-5)

4.3 Taloustilanne Oulun seudulla

Tiedot Oulun seudun talouden tilasta pohjautuvat TE-keskuksen alueelliset talousnakymät-raporttiin ja Ouluseutu yrityspalveluiden vuoden 2008 toimintakertomukseen.

Ouluseutu Yrityspalveluiden mukaan vielä alkuvuodesta 2008 oltiin hyvin positiivisia maailman talouden tilanteeseen. Näkemykset muuttuivat kuitenkin syksyn tullessa. Irtisanomiset ja lomautukset alkoivat vuoden 2008 loppua kohti mentäessä olla jo lähes jokapäiväisiä. Vientiteollisuuden tilauskirjat tyhjenivät nopeasti loppuvuodesta ja heijastuivat myös sitä palvelemaan kotimaiseen tuotantoon. Työllisyystilanne säilyi kuitenkin hyvänä, eivätkä työmarkkinoiden muutokset näkyneet vielä marraskuun 2008 työttömyyslukuissaan. Taantuma, jonka pituudesta asiantuntijat ovat hyvinkin erimielisiä, näkyi työttömyystilastoissa vasta joulukuun luvuissa. Pohjois-Pohjanmaalla vuosi 2009 alkoi kuitenkin kiristyviin olosuhteisiin nähden mukavasti. (Ouluseutu Yrityspalvelut 2009)

Oulun seudulle tärkeä ICT-klusteri on hieman heikentynyt viime vuoteen nähden, mutta pääosin ala on edelleen pitänyt pintansa. Vahvimmassa asemassa ovat ohjelmistoyritykset, joilla on omia tuotteita alihankinnan sijaan. Ohjelmistoalan yritysten asiakasalana korostuu yhä yleisemmin terveys- ja hyvinvointisektori matkapuhelinalan ohella. Myös uusia pieniä ohjelmistoalan yrityksiä on syntynyt, ja niihin syntyy myös uusia työpaikkoja. Suurten työllistäjien Nokian ja Nokia Siemens Networksin osalta Oulussa on välttytty isoilta rakennemuutosuutisilta verrattuna esimerkiksi pääkaupunkiseudun, Tampereen ja Jyväskylän tilanteeseen. (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009)

Metalliteollisuuden yrityksissä on lomautuksia, ja tilanne noudattaa yleistä alan kehitystä. Ympäristöteknologian ja uusiutuvan energian näkymät vaikuttavat hyviltä tällä hetkellä. Stora Enson Oulun hienopaperitehdas työllistää noin 720 henkilöä. Stora Enso on yksi Oulun suurimmista työnantajista Oulussa ja yrityksen elinvoimaisuus on tärkeää koko kaupungille. Oulun tehtaan asemaa on pidetty vahvana, vaikkakin paperin kysyntä on maailmanlaajuisesti heikentynyt. Helmikuussa 2009 Stora Enso on aloittanut YT-neuvottelut koko henkilöstön määräaikaisista lomautuksista, jotka koskevat myös Oulun tehtaan henkilöstöä. Mahdolliset lomautukset ja tuotannon supistukset vaikuttanevat myös

prosessikemikaaleja tuottaviin firmoihin. Toisaalta kemianteollisuudella on ollut investointeja. (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009)

Uudisrakentaminen on pysähtynyt ja rakennusalan yritykset vähentävät työvoimaa. Rakentamisessa painopiste on siirtymässä julkiseen rakentamiseen muun muassa Oulun kaupungin ja Pohjois-Suomen sairaanhoitopiirin panostus on merkittävä. Korjausrakentamisen rooli tulee korostumaan jatkossa entisestään. Palveluissa on ollut menossa hyvä kasvuvaihe, mikä on näkynyt myös alan työllisyyden paranemisena. Kauppaan on suunniteltu merkittäviä lisäinvestointeja, joiden toteuttamisesta alueen toimijoilla ei ole yhteistä näkemystä. Näkyvimpiä hankkeita ovat Kiimingin Ideapark ja Kempeleen Zateelliitti, jotka ovat tällä hetkellä kaavoitusvaiheessa. (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009) Nämä uudet ostoskeskukset toisivat lisää uusia työpaikkoja, jotka olisivat todella tarpeeseen. Nähtäväksi kuitenkin jää tulevatko nämä projektit toteutumaan.

Oulun seudun keskeisiä investointeja on Oulun lentokenttä, joka sai myös valtion elvytysbudjetista rahaa. Kentän rahoitukseen osallistuvat myös Finnair, TE-keskus ja kunnat. Oulun sataman väylän syventämistä on valmisteltu pitkälle ja hanke pääsee nopeasti liikkeelle rahoituksen saamisen jälkeen. (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009)

Maatalous on Oulun eteläpuolelle voimakasta ja siellä on isoja maatiloja, jotka ovat investoineet ja investoivat edelleen. Sen sijaan muuten maataloudessa ei uusia investointeja ole näkyvissä. Perunanviljelyn merkitys on korostunut. Uskon, että maatalous ei ole toimialana kovin herkkä suhdannevaihteluille vaan maatalouden tuotteet ovat tärkeitä laskusuhdanteesta huolimatta. (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009)

Pohjois-Pohjanmaan työllisyystilanne parani vielä viime vuonna 2008 ja elinkeinoelämän tavoin työllisyyden tilanne oli tammikuussa 2009 vielä melko hyvä. Pohjois-Pohjanmaalla työttömyys aleni viime vuonna 2008 0,3 prosenttiyksiköllä 9,4 prosenttiin. Työllisyyden kannalta vaikein tilanne

maakunnissa oli Ylikiimingissä, Pudasjärvellä, Taivalkoskella ja Iissä. Vaikka elinkeinoelämän ja työllisyyden tilanne on TE-keskuksen mukaan maakunnassa edelleen melko hyvä, työttömyys lähti kuitenkin hitaaseen kasvuun marras-joulukuussa 2008. Lomautuksia ja irtisanomisia on koettu lähinnä teollisuudessa ja kuljetus- ja rakennusalalla. Uhkana on trendin laajeneminen myös muille toimialoille. Raahen seutukunnassa lomautukset painottuvat lähinnä metallialalle. Oulun eteläisellä alueella taantumana on heikentänyt puutuotealan ja rakennusteollisuuden yritysten tilannetta. Koillismaan matkailu-sektorilla taantuma ei vielä näy. Tähän on voinut vaikuttaa esimerkiksi ihmisten suosio kotimaanmatkailua kohtaan taantumana aikana. Suomessa matkustus on suhteellisen halpaa verrattuna siihen, että tekee kaikki lomamatkat ulkomaille. Ylivieskan seudulla taantuma on kuitenkin laimentanut alueen työllisyyden ja elinkeinoelämän kasvua. (Kaleva 19.2.2009)

Pohjois-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimistossa oli joulukuun 2008 lopussa 20 170 työtöntä työnhakijaa. Työttömiä oli 2 930 enemmän kuin marraskuun lopussa. Vuoden 2007 joulukuusta työttömien määrä nousi lähes 1 900 henkilöllä. Vuoden lopulla työttömyys kohdistui eniten talonrakennusalan, konepaja- ja rakennusmetallialan, tekniikan alan ja sähkötyön ammattilaisiin sekä ilman ammattia oleviin hakijoihin. Työllisyys nousi kuitenkin edelleen neljässä ammattiryhmässä, joista eniten terveydenhuolto- ja sosiaalialan, maa- ja metsätalouden, palvelualan sekä kaupallisen alan töissä. Työttömien osuus työvoimasta oli vuoden lopussa 11,5 prosenttia Oulun seudulla. Luvut olivat hivenen suurempia kuin vuoden 2007 lopussa. Pohjois-Pohjanmaalla työttömistä lomautettuja oli tammikuun lopussa 2402. Lomautusten ja irtisanomisten osalta kevät tulee olemaan vaikea. Varsinkin nuorten vastavalmistuneiden työllisyystilanne on huolestuttava. (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009)

4.4 Suhdannenäkymät Pohjois-Suomessa

TE-keskuksen tekemän alueelliset talousnäkökymät-raportin mukaan Pohjois-Pohjanmaalle tärkeä ICT-klusteri on selvinnyt talouden taantumasta ilman suurempia notkahduksia. Alan kehitys on kuitenkin entistä vahvemmin kahtiajakautunut, sillä osa yrityksistä lisää henkilöstöä kun toiset puolestaan

supistavat. Metalliteollisuus joutuu sopeutumaan kysynnän vähenemiseen, mikä näkyy toistaiseksi lähinnä isoina lomautuksina. Huonekaluteollisuudessa lopetetaan tuotantoa, millä on suuret alueelliset vaikutukset. Myös metsäteollisuuden tilanne on vaikea. Rakentamisen taantuma näkyy rakennusalan työttömyyden lisääntymisenä. Pohjois-Pohjanmaalla on merkittävää taloteollisuutta muun muassa hirsitaloteollisuutta sekä rakennustarviketeollisuutta, joiden tilanne on nyt haastava. Palvelusektori, varsinkin hoivapalveluiden osalta, on pysynyt vakaana. (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009)

Kaupan pitkäjänteinen kehittäminen on entistä tärkeämpää haasteellisessa taloustilanteessa. Pohjois-Pohjanmaan vahvuutena on hyvä koulutustarjonta ja vahva t&k-toiminta. Oppilaitosten ja yritysten välisen yhteistyön kehittäminen on nykyisessä taloustilanteessa entistä tärkeämpää. Energiateollisuudella on suunnitteilla useita hankkeita Oulun seudulla, Pudasjärven suunnalla ja Raahan seudulla. (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009)

Elinkeinoelämän keskusliiton helmikuussa tekemän suhdannebarometrin mukaan Pohjois-Suomen teollisuus- ja rakentamisalan suhdannenäkymät ovat heikot. Tuotantomäärät ovat supistuneet ja niiden uskotaan supistuvat vielä entisestään kevään 2009 aikana. Investoinnit ovat vähentyneet, kysyntä on vähentynyt ja näin ollen myös kannattavuus laskenut selvästi vuoden takaista huonompaan suuntaan. Henkilökuntaa on vähennetty vuoden 2008 lopulla ja vuoden 2009 alussa on suunnitelmissa vähentää lisää. 73 prosentilla vastaajista viennin määrä viimeisen kolmen kuukauden aikana on vähentynyt. 34 prosenttia uskoo viennin määrän vähentyvän kolmen seuraavan kuukauden aikana ja vain 4 prosenttia uskoo viennin kasvavan kolmen seuraavan kuukauden aikana. Suhdannenäkymien saldoluku teollisuus- ja rakennusalalla huhtikuussa mitattuna on -5. Tämä sama luku tammikuussa mitattuna oli jopa -39. Esimerkiksi Keski-Suomessa tämä sama saldoluku tammikuussa oli -78. Pohjois-Suomen teollisuuden ja rakentamisen suhdanneodotukset ovat kuitenkin aavistuksen verran koko maan keskiarvoa paremmat. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2009)

Pohjois-Suomen palveluyritystenkin suhdannetilanne on heikentynyt syksyn 2008 aikana. Suhdanteiden saldoluku palveluissa tällä hetkellä on -25. Tammikuussa tämä luku oli hieman enemmän -38. Koko maan keskiarvoon verrattuna Pohjois-Suomen palveluyritysten suhdanneodotukset ovat hieman paremmat. Palveluyritysten toteutunut kehitys oli hieman odotettua heikompaa. Myynnin ja kannattavuuden odotetaan yleisesti supistuvan seuraavan puolen vuoden aikana. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2009)

5 Tutkimustapa ja aineiston keruu

5.1 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus

Työni tutkimusmetodiksi valitsin kvalitatiivisen tutkimuksen, käytän kuitenkin myös kvantitatiivisia metodeita tutkimuksessa. Tutkimuksen luonne on sellainen, etteivät vain kvantitatiiviset vastaukset yksinään riitä vaan kumpikin lähestymistapa täydentävät toisiaan. Tutkimuksessa vastauksia on analysoitu niin tilastollisesti kuin laadullisestikin. Haluan saada tutkimuksessa vastaukseksi teorian vahvistukseksi mielellään kokemuksen tuomia mielipiteitä ja näkemyksiä asioista. Tällaisia vastauksia saa ainoastaan kyselemällä oman alansa asiantuntijoilta. Laajemmista kysymyksistä pystyn paremmin poimimaan kaikista tärkeimmät tiedot. Pelkästään kvantitatiivinen tutkimus ei anna mahdollisuutta saada hieman laajempia vastauksia vaan rajaa liikaa tietoja.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa korostetaan yleispäteviä syyn ja seurauksen lakeja. Taustalla on niin sanottu realistinen ontologia, jonka mukaan todellisuus rakentuu objektiivisesti todettavista tosiasioista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 129; 152)

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää. Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Yksi kvalitatiivisen tutkimuksen ominaisuuksista on, että pyritään paljastamaan tosiasioita. Tekemällä laajoja avoimia kysymyksiä tulokset eivät tule olemaan samankaltaisia, koska jokainen kokee asiat eri tavalla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 129; 152)

Aikomuksenani ja tavoitteenani on tutkia taantuman vaikutuksia Oulun seudulla ja tämän alueen yrityksissä. Haluan tutkia, mitä taantuma merkitsee ja kuinka se on viimeisen vuoden aikana tullut näkyviin eri toimialojen yrityksissä. Haluan pohtia samalla onko toimialalla merkitystä suhdannevaihteluissa. Kyselyssä tutkitaan myös minkälaisia toimia, taikka riskinhallintakeinoja yritykset ovat tehneet taantuman vaikuttaessa heidän yrityksensä toimintaan. Taantuma on tällä

hetkellä mielestäni hyvinkin ajankohtainen aihe ja paljon myös medioissa puhuttu. Taantuma myös vaikuttaa monien ihmisten elämiin eri tavoin. Aihe onkin sen takia mielestäni erittäin mielenkiintoinen. Koska olen koulutusohjelmassani suuntautunut kansainväliseen kauppaan, myös kansainvälinen aspekti asioihin kiinnostaa. Tämän hetkinen taantuma on erittäin globaali ja Suomi on hyvin paljon viennistä riippuvainen maa. Monen suomalaisen yrityksen vienti on tyrehtynyt maailmanlaajuisen kysynnän laskiessa ja taantumun vaikutuksen takia monissa yrityksissä on käyty yt-neuvotteluita, yksiköitä on suljettu ja työntekijöitä on irtisanottu.

Kysymyksilläni haluan tiedustella onko yritysten tilanne muuttunut mihinkään tämän taantumun aikana. Onko tilanne Oulun seudulla yhtä paha kuin muualla Suomessa? Onko taantuma vaikuttanut suuresti yritysten toimintaan? Kysymyksilläni haluan myös selvittää onko toimialalla vaikutusta yrityksen kannattavuuteen suhdannevaihteluiden aikana. Teollisuus on epäilemättä yksi iso toimiala, johon taantuma vaikuttaa. Haluan tutkimuksessa todistaa taantumun ilmentymiä yrityksissä. Onko toimialalla vaikutusta yrityksen taloudelliseen tilanteeseen ym. Kyselyn vastaanottajiksi valitsin satunnaisesti erilaisia yrityksiä eri toimialoilta, joten asiaa voisi katsella eri aloilta. Kaikki vastanneet yritykset sijaitsevat Oulun seudun alueella. Tarkoituksena on koota yhteenveto koetuista asioista ja muutoksista, joihin taantuma on vaikuttanut yritystasolla.

5.2 Aineiston keruu

Suunnitelmistani kysymyksistä tein Internetissä toimivan kyselyn kyselykone.fi-sivuston avulla. Sivustolla oli erittäin helppo luoda erilaisia nettikyselyitä, joten valitsin kyseisen sivuston oman kyselyni tekemiseen. Linkkiä kyselystä lähetin sähköpostitse erilaisille yrityksille joiden yhteystietoja hain netissä olevista yritysrekistereistä. Kyselyjä lähetettäessä huomasin, että oikeita ihmisiä oli vaikea löytää, jotka olisivat osanneet vastata yrityksen talouteen liittyvissä kysymyksissä. Yhteystietojen metsästyksessä oli siis melko aikaa vaativaa työtä. Jotta vastauksia saatiin, tuli sähköpostiviestejä lähettää moninkertainen määrä suhteessa vastausten määrään. Lähetettäessä sähköpostia on riski, että ihmiset pitävät viestiä niin

sanotusti roskapostina tai se vain hukkuu muiden viestien paljouteen. Pidin hyvänä eleenä sitä, että osa yrityksistä myös suoraan vastasi, jos heillä ei ollut aikaa taikka mielenkiintoa osallistua kyselyyn. Myös hyvän läheteviestin tekeminen oli melko haastavaa. Viestistä piti tulla ilmi tutkimuksen tarkoitus ja kuinka vastaukset ovat tärkeitä minulle. Painotin myös sitä, että vastaukset käsitellään luottamuksellisesti enkä vastauksia julkaistessani yhdistä yrityksen nimeä vastauksiin ilman lupaa. Uskon kuitenkin, että netissä olevaan kyselyyn tulee enemmän vastauksia kuin että olisin lähettänyt kyselyn postitse. Tällöin vastaajalle tulisi enemmän vaivaa kuin vastaus tulisi vielä itse postittaa. Nettikyselyyn pystyy vastaamaan vain muutamalla klikkauksella. Tutkimuskyselyn tekemisestä opiskelin Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran kirjasta ”Tutki ja kirjoita”.

Kyselyn olisi myös voinut toteuttaa haastattelemalla, jolloin olisi voinut saada paljon kattavampia ja syventäviä vastauksia ja olisi voinut tehdä jatkokysymyksiä, jos joihinkin vastauksiin olisi jäänyt epäselvyyksiä. Kokemuksena myös haastatteluiden teko olisi voinut olla enemmän kehittävämpää ja olisin voinut saada siitä hyvää kokemusta ja itsevarmuutta työelämän haasteisiin. Kuitenkin tässä minun tilanteessani haastatteluiden tekeminen olisi vaatinut liikaa aikaa, joten päädyin lopulta kyselyn laatimiseen.

Yritin välttää tekemästä kyselystäni liika pitkää, koska kysymykset ovat suurimmalta osaltaan avoimia, eivät vastaajat jaksa vastata kovin moneen avoimeen kysymykseen. Vastauksien tullessa pyrin vastauksista heti kokoamaan yhteenvedon erilliseen tiedostoon, josta sitten myöhemmin on helpompi lähteä vastauksia analysoimaan. Kaikki vastanneet ovat mielestäni vastanneet hyvin jokaiseen kysymykseen. Tyhjiä kohtia ei ole jätetty. Suurin osa tekemistäni kysymyksistä on avoimia ja vain muutama kysymys oli monivalintakysymyksiä, joihin pystyi vastaamaan vain kyllä tai ei vastauksilla. Avoimia kysymyksiä tehdessä on vaara, etteivät vastaajat jaksa vastata kysymyksiin kovinkaan monisanaisesti. Tässä kyselyssä on löytynyt niin lyhyempiä kuin pitempiäkin vastauksia.

5.3 Kyselyrunko

Teoriaosuutta kirjoittaessani mietin samalla mahdollisia kysymyksiä, mitä tahtoisin vastaajilta kysyä ja tein niistä itselleni muistiinpanoja. Joten kysymykset ovat muokkautuneet koko kirjoitusprosessin ajan. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on vaikea pohtia kuinka monta vastaustulosta on riittävä määrä. Koska tarkoituksena ei ole etsiä keskimääräisiä yhteyksiä eikä tilastollisia säännönmukaisuuksia, aineiston koko ei määräydy näihin perustuen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 168). Näin ollen koin, että parinkymmenen ihmisen vastausjoukko tuo minulle tarvittavani aineiston tutkittavasta aiheesta. Liitteenä löytyy tekemäni kysely.

Ensimmäiseksi laitoin muutaman helposti vastattavan taustakysymyksen, jotta tietäisin, minkälaisesta yrityksestä on kyse. Minua kiinnosti nimenomaan toimiala, jolla yritys toimii, koska eri toimialoilla taantuman vaikutukset näkyvät eri lailla. Tiedustelin myös vastaajan nimeä ja asemaa yrityksessä, vaikkakin tulokset käsitellään nimettöminä. Halusin nähdä minkälaiset ihmiset kyselyyn vastaa, ovatko he oman alansa asiantuntijoita, jotka osaavat vastata yrityksen taloudelliseen tilaan liittyviin kysymyksiin. Taustakysymyksissä myös tiedustelin yrityksen kokoa.

Kysymykset 1 ja 2 (ks. liite) ovat vielä osittain taustakysymyksiä. Niissä tiedustelen yrityksen pääasiallisia yritys- ja kuluttaja-asiakkaita. Asiakkaiden käyttäytymistä on yksi tärkeä asia, jota kannattaa pohtia tässä kyselyssä ja siitä kysyn myös tarkemmin tutkimuksessani. Kysymys kolme on erittäin tärkeä. Siinä selviää onko taantuma vaikuttanut yrityksen toimintaan millään tavoin, sitähän erityisesti yritän tällä tutkimuksellani selvittää. Kysymyksillä neljä ja viisi selvitan yrityksen vahvuuksia ja heikkouksia tämän hetkisillä markkinoilla. Näissäkin kysymyksissä käy ilmi taantuman vaikutukset, erityisesti heikkouksia aiheuttavissa asioissa nämä käyvät ilmi hyvin, jos niitä on tullut yritykselle.

Kysymykset 6-9 (ks. liite) liittyvät vientiin. Halusin kysyä onko yrityksellä mahdollisesti vientiä ja miten vienti on kehittynyt viimeisen 12 kuukauden aikana.

Halusin kysyä viennistä, koska Suomi on erittäin riippuvainen viennistä tulevista tuloista. Vienti muodostaakin suuren osan Suomen bruttokansantuotteesta. Halusin myös kysyä yrityksen kantaa viennin tulevaisuuden näkymiin.

Kysymyksissä 10–16 (ks. liite) kysyn muun muassa onko asiakkaiden käyttäytymisessä ollut muutoksia havaittavissa viimeisen 12 kuukauden aikana. Tästäkin kysymyksestä selviää onko taantuman vaikutuksia ollut ilmassa ja yrityksen havaittavissa. Kysyn myös onko yrityksen kannattavuudessa ilmennyt muutoksia viimeisen 12 kuukauden aikana ja ovatko he mitenkään reagoineet näihin muutoksiin. Investoinneista ja investointihalukkuudesta on muutama kysymys. Koska taantuma ja rahoitusvaikeudet ajavat yritykset säästötoimenpiteisiin, vaikkakin aika olisi hyvinkin otollinen investointien tekoon, haluan kysyä miten yritys suhtautuu tällaisiin asioihin. Ovatko huonot ajat pakottaneet yritykset oikeasti tinkimään investoinneistaan.

Viimeiset kysymykset 17–18 (ks. liite) tiedustelevat yritysten näkemyksiä tulevaisuuden kaupankäynnin kehityskulusta. Mihin suuntaan yritystoiminnassa ollaan menossa? Kysyin miten yritys näkee markkinatilanteen muuttuvan, kuinka yrityksessä ajatellaan koko alan kehityksestä ja mitä yrityksessä ajatellaan koko kansantaloutemme näkymistä. On hyvä kysyä ajatuksia tulevaisuudesta, koska yrityksissä on tärkeää ajatella tällaisia asioita ja heillä on varmasti paljon erilaisia näkemyksiä rasittaako taantuman vaikutukset liiketoimintaa vielä seuraavankin vuoden sisällä.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksessa pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta silti tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tämän vuoksi kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. On hyvä miettiä, mistä saa kaikista luotettavinta tietoa ja pyrkiä vähentämään virheitä aiheuttavia tekijöitä. Yksi tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite on validius eli pätevyys. Validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Esimerkiksi kirjallista kyselyä tehdessä on aina olemassa se riski, että vastaaja ja tutkija ymmärtävät kysymykset eri tavalla. Vaikka pyrein

tekemään kyselyn kysymykset helposti ymmärrettäviksi, ja niin ettei kysymyksiä pystyisi käsittämään usealla tavalla, on kuitenkin olemassa se riski, että vastaaja on tulkinnut kysymykset eri tavoin kuin minä olin ajatellut. Pyrein minimoimaan virheitä tekemällä tarpeeksi yksinkertaisia ja lyhyen ytimekkäitä kysymyksiä. Yritin myös olla tekemättä johdattelevia kysymyksiä vaan tekemään niistä mahdollisimman neutraaleja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 213)

”Tutki ja kirjoita” kirjan mukaan muita kyselyn aiheuttamia haittoja, jotka voivat vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen on muun muassa epävarmuus siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 182) Ovatko he aidosti pyrkineet vastaamaan kyselyyni huolellisesti ja rehellisesti. On myös vaikea tietää, miten onnistuneita tekemäni kysymykset ovat vastaajien näkökulmasta. Aiheuttavatko kysymykset suuria väärinymmärryksiä vastaajissa. Myöskään ei tiedetä sitä, kuinka hyvin vastaajat ovat ylipäänsä selvillä siitä alueesta tai ovat perehtyneet siihen asiaan, josta esitän kysymyksiä. Onkin vaikea tietää, olenko onnistunut tavoittamaan juuri ne oikeat henkilöt, jotka tietäisivät parhaiten tutkimukseni aiheesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 182)

Tutkimuksen luotettavuutta pohtiessa voi myös miettiä sitä, ovatko käyttämäni lähteet olleet virheellisiä tai olenko kenties tulkinnut käyttämiäni lähteitä väärin. Riskitekijöitä löytyy siis paljon. Toisaalta käytin työssäni runsaasti erilaisia lähteitä ja käsitelin paljon erilaisten luotettavien organisaatioiden tekemiä tutkimuksia sekä tilastomateriaaleja. Uskon siis, että käyttämäni lähteet ovat olleet oman alansa ammattilaisten tekemiä, joiden luotettavuutta on tässä tapauksessa turha epäillä.

Toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite on reliabelius. Se tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Mittauksen tai tutkimuksen reliabelius tarkoittaa siis sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tämän työn reliabelius voidaan todeta esimerkiksi sen sovellettavuudella eli vastaako tutkimukseni tulokset todellisuutta. Tutkimustulokseni aiheesta vastaavat mielestäni hyvin

kirjoittamassani teoriassa oleviin asioihin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 213)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on mielestäni hankalampi arvioida sen luotettavuutta ja pätevyyttä kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Kvalitatiivisen tutkimuksen arviointimenetelmät eivät ole niin yksiselitteisiä. Pyrin omassa laadullisessa tutkimuksessani parantamaan luotettavuutta selittämällä mahdollisimman tarkasti kaikkia tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä vaiheita. Tulosten tulkinnassa kiinnitän myös erityistä huomiota siihen, että perustelen mahdollisimman tarkasti tulkinnat, joihin päätelmäni perustuvat. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 215)

6 Tutkimustulosten analysointi

Tässä kappaleessa kerron opinnäytetyöhöni kuuluvan tutkimuksen tuloksista ja siihen liittyvästä pohdinnasta. Tutkimustulokset koostuvat tekemäni kyselyn vastauksista. Tässä kappaleessa käyn tutkimuksen vastaukset läpi ja lopuksi olen koonnut niistä yhteenvedon.

6.1 Kyselyiden tulokset

Suurin osa vastanneista yrityksistä oli teollisuuden alan osajia. Tämä kuitenkin sisältää erittäin monipuolisesti eri teollisuuden aloilta vastauksia. Vastauksia tuli muun muassa kaapeli-, rakentamis-, elintarvike-, kemian-, tietoliikenne-, elektroniikka-, ajoneuvo-, konepaja- ja metalliteollisuuden yrityksiltä. Osanottoa tuli myös muiltakin toimialoilta. Näitä toimialoja oli muun muassa kemikaalilogistiikka, alkoholituotteiden valmistus, markkinointiviestintä, ohjelmistot ja tuotekehityspalvelut sekä kukkakauppa-alan tarvikkeita myyvä yritys. Melkeinpä kaikki henkilöt, jotka vastasivat kyselyyn, ovat yritysten toimitusjohtajia. Vastaajista löytyi myös myyntipäällikkö, viestintäpäällikkö, kehitysjohtaja, ulkomaankaupan assistentti ja muutama varatoimitusjohtaja. Uskon siis, että kaikki vastaajat olivat tarpeeksi päteviä tietämään yritystensä toiminnasta ja sen kehityksestä ja sain näin ollen luotettavia vastauksia.

Kyselyyn vastanneet yritykset olivat kooltaan hyvinkin erikokoisia, kolmesta työntekijästä useaan tuhanteen työntekijään. Suurin osa vastaajista oli pieniä ja keskisuuria yrityksiä, mutta mukaan mahtui myös suurempiakin yrityksiä muun muassa konserneihin kuuluvia yrityksiä, joilla sijaitsee jokin toimipiste Oulun seudun alueella.

Pääasialliset asiakkaat vastanneilla yrityksillä olivat muut yritykset. Vain muutamalla vastaajalla oli kuluttaja-asiakkaita. Kuluttaja-asiakkaita oli vastausten mukaan hirsirakennusteollisuudella, kaupan ja matkailu- ja ravintola-alalla, kuljetuspalveluissa sekä kemianteollisuudessa.

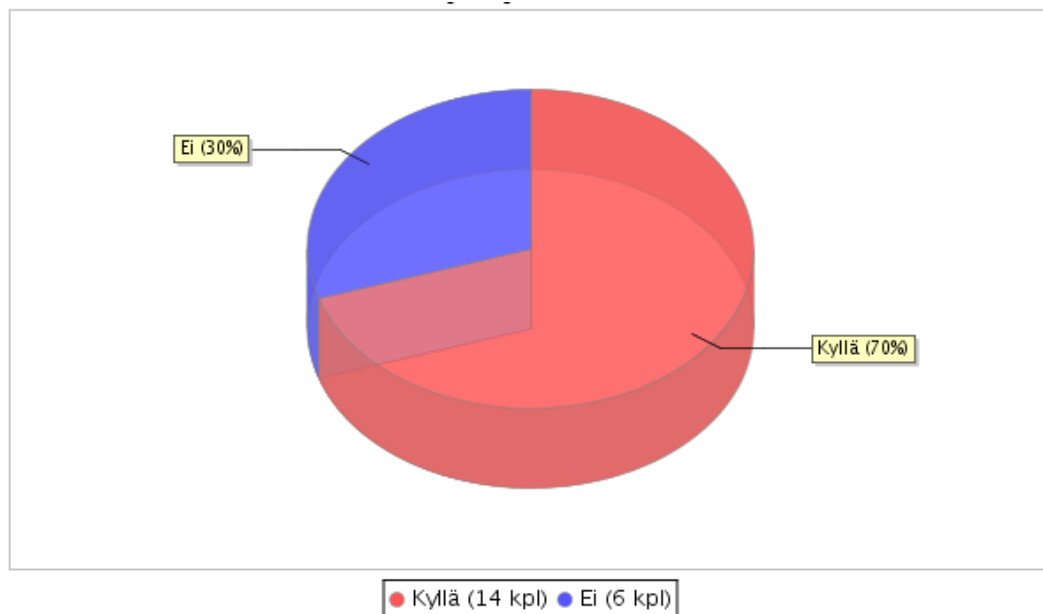
Kysymys 1. Miten yrityksen liiketoiminta on muuttunut viimeisen 12 kk aikana? Useat vastaajat mainitsevat kysynnän hiljentyneen, toimitusmäärien pudonneen, liikevaihdon kasvun pienentyneen sekä tuotantoa on jouduttu supistamaan. Vastausten mukaan ”tarjouspyyntöjä tulee edelleen paljon, mutta tilaukseen johtavia päätöksiä tekevät hitaasti.” Tulevien töiden ennakointi on tullut viimeisen 12 kk aikana huomattavasti hankalammaksi. Yrityksissä on liiketoimintaa pyritty fokusoimaan ja kannattavuus on parantunut kustannusrakenteiden tehostamisen kautta. Myös toimintaa on jouduttu sopeuttamaan irtisanomisin ja lomautuksin. Eräs iso elektroniikkateollisuuden yritys kuitenkin mainitsee, ”toisaalta tilanne avaa mahdollisuuksia ja on suoritettu yritysostoja. Erään kuljetuspalveluiden yrityksen mukaan rakenteeltaan liiketoiminta ei ole muuttunut mitenkään. ”Laman vaikutukset alkoivat näkyä viime vuoden lokakuusta lähtien. Tällä hetkellä liikevaihto on noin viidenneksen alle viime vuoden vastaavan ajankohdan.” Kemikaalilogistiikan yrityksen mukaan ”Suomessa paperi- ja selluteollisuuden vähentäessä tuotantolaitoksiaan myös kemikaalien kuljetusmäärät merkittävästi vähentyneet ja samalla yhtiön liikevaihto vähentynyt.” Yritysten ongelmat näin ollen aiheuttavat myös toisissa yrityksissä vahingollisen kierteen. Vain kahden vastaajan, konepajateollisuuden yrityksen ja kukkakauppa-alan tarvikkeita myyvän yrityksen mukaan liiketoiminnassa ei ole ollut muutoksia tai se on pysynyt suurin piirtein samana. Yhden kaupan alan yrityksen liikevaihto on jopa kasvanut investointien takia.

Kysymys 4 & 5. Mitkä ovat yrityksen vahvuudet ja suurimmat haasteet markkinoilla tällä hetkellä? Yritykset osasivat tunnistaa toiminnastaan paljon hyviä vahvuuksia, jotka varmasti ovat suuri etu kilpailtaessa markkinoilla. Vahvuuksina pidettiin muun muassa kotimaisuutta, hyvää tuotteen sekä palvelun laatua, laajaa tuotevalikoimaa, vahvaa tuotekehitystä, hyviä asiakassuhteita, osaamista, kokemusta, luotettavuutta, joustavaa toimintaa, hintakilpailukykyä, kokenutta henkilöstöä, kansainvälistä liiketoimintaa, tunnettuutta, laatu- ja ympäristöasioiden hoitamista sekä hyvää markkinointia.

Suurimpia haasteita tarkastellessa tuli monen yrityksen vastauksista ilmi taloudellisen taantumien aiheuttamat tekijät. Haasteina pidettiin muun muassa maailmantalouden lamaa, kasvua, kannattavuuden säilyttämistä, tuntematonta brändiä, uusien töiden saamista oikeaan hintaan, tulevien töiden ennakoitua, asiakkaan päätökseen vaikuttamista, kokonaismarkkinoiden supistumista, aseman säilyttämistä, kysynnän heikkoutta, markkinakehityksen epävarmuutta, Ruotsin ja Venäjän valuutan heikkoa kurssia, tuontia, suurperheiden pienentyviä tuloja, kiristynyttä kilpailua sekä halpatuontia. Tässä myös muutamia vastaajien suoria kommentteja liittyen suurimpiin haasteisiin:

- ”Sopeuttaa oma toiminta pienentyneeseen kysyntään taantumien ajaksi.”
- ”Kassavirrasta huolehtiminen, mutta samalla varautuminen tulevaan nousuun, kun se joskus alkaa.”
- ”Miten hallita kulujen nousu laskevassa hintakehityksessä.”
- ”Vähenevät volyymit Suomessa ja siitä johtuva ylikapasiteetti markkinoilla.”

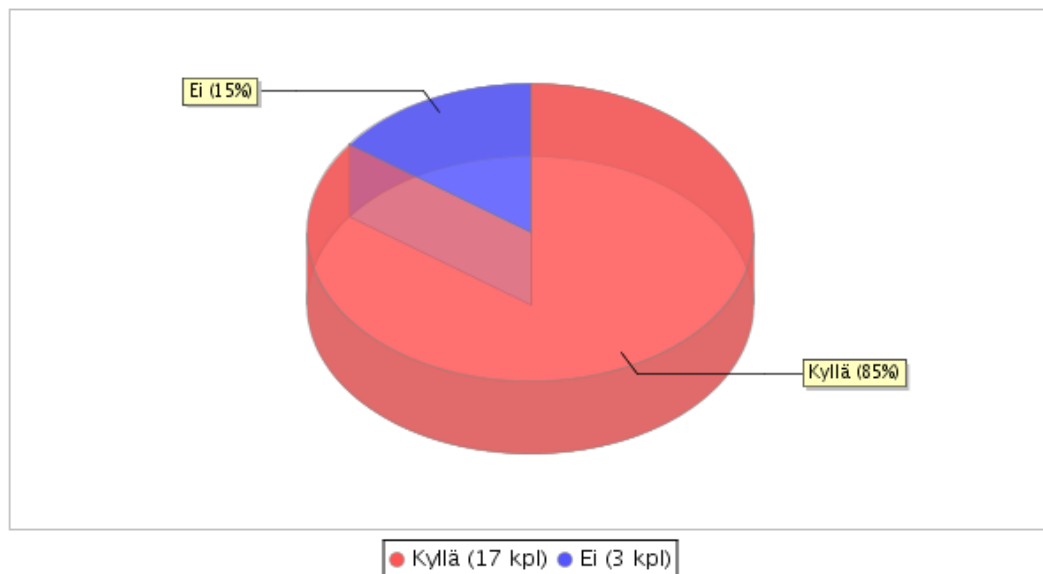
Kysymykset 7-9. Vienti: Suuremmalla osalla vastaajista oli vientiä jonnekin päin maailmaa. Tuotteita vietiin lähes ympäri maailman, mutta suosituimpia vientimaita ovat Pohjoismaat, EU-maat, Baltian maat, Venäjä, Kiina ja Yhdysvallat. Kysyttäessä viennin muutoksista viimeisen 12 kuukauden aikana, tuli erittäin hajanaisia vastauksia. Toisissa yrityksissä vienti oli selvästi laskenut, jopa 50 prosenttia, kun taas toisissa yrityksissä vienti oli pysynyt samana tai kasvanut. Vienti oli laskenut kemian-, elektroniikka-, kaapeli- ja hirsirakennusteollisuudessa sekä kemikaalilogistiikassa. Tosin viennin kasvusta mainittiin, että se oli kasvanut ennakoitua hitaammin viimeisen 12 kuukauden aikana. Viennin kehittämisestä myös mainittiin, että se on ”määrällisesti kehittynyt, mutta kurssien lasku vähentänyt liikevaihtoa.”

Taulukko 12: Onko yrityksellä vientiä?

Viennin tulevaisuuden näkymiä kysyttäessä suurin osa vastaajista on erittäin luottavaisella kannalla siihen, että pitemmällä tähtäimellä (yli 12 kuukautta) vienti tulee kasvamaan nopeastikin. Vastauksista käy kuitenkin ilmi, että tämän hetken tilanne viennin suhteen on hieman epäselvä ja vienti on riippuvainen maailmantalouden tilanteesta. Vientimarkkinoille uskotaan tulevan entistä tiukempaa kilpailua, joka vaatii erikoistumista ja entistä laajempaa tuotevalikoimaa.

Kysymys 10. Onko markkinoilla tai asiakkaiden käyttäytymisessä ollut muutoksia havaittavissa viimeisen 12 kk aikana? Melkein kaikki vastaajat kokivat, että asiakkaiden käyttäytymisessä tai markkinoilla on ollut ennakolta muutoksia havaittavissa. Vain kolmen vastaajan, kemianteollisuuden yrityksen, alkoholituotteiden valmistajan ja kukkakauppa-alan tarvikkeita myyvän yrityksen mielestä näin ei kuitenkaan ole ollut.

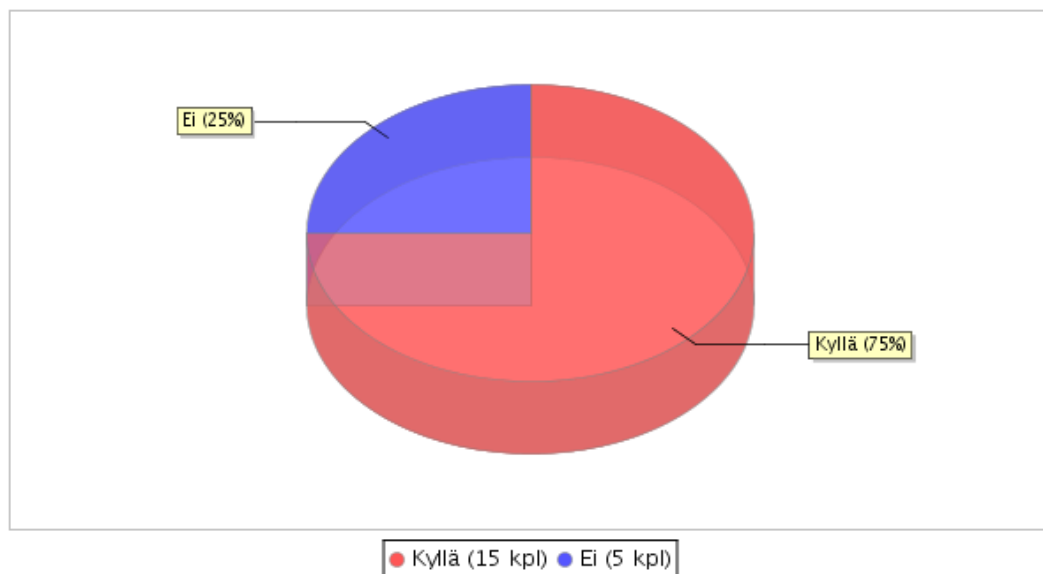
Taulukko 13: Onko markkinoilla tai asiakkaiden käyttäytymisessä ollut muutoksia havaittavissa viimeisen 12 kk aikana?

Havaittuja muutoksia on muun muassa kysynnän romahtaminen, asiakkaiden päätöksenteon hidastuminen, kilpailutus voimistunut, asiakkaiden rahoitustilanteen vaikeutuminen, kova tinkausta, ennusteiden saaminen vaikeutunut, epävarmuus jatkuvuuden suhteen, tilausmäärät pudonneet ja asiakkaat välttävät suuria varastoja.

- ”Selvää varovaisuutta, projektien hitaampaa toteutumista ja leikkauksia investoinneissa.”
- ”Kalliimpien/arvokkaampien tuotteiden myynti laskenut ja vastaavasti halpojen tuotteiden menekki kasvanut.”
- ”Epävarmuus tilausten tekemiseen on kasvanut. Lähes sovittuja töitä on peruttu.”
- ”Taloudellisen suhdanteen epävarmuus ja sen jatkuminen aiheuttavat ongelmien päätösten ja sopimusten tekemiseen.”

Kysymys 12. Onko yrityksen kannattavuudessa ilmennyt muutoksia viimeisen 12 kk aikana? Tässäkin asiassa suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että kannattavuuteen on vaikuttanut viimeaikaiset tapahtumat. Kuitenkin neljän vastaajan (kukkakauppa-alan tarvikkeet, alkoholijuomien valmistus,

markkinointiviestintä ja kemianteollisuus) mukaan kannattavuus ei ole muuttunut mitenkään viimeisen 12 kuukauden aikana.

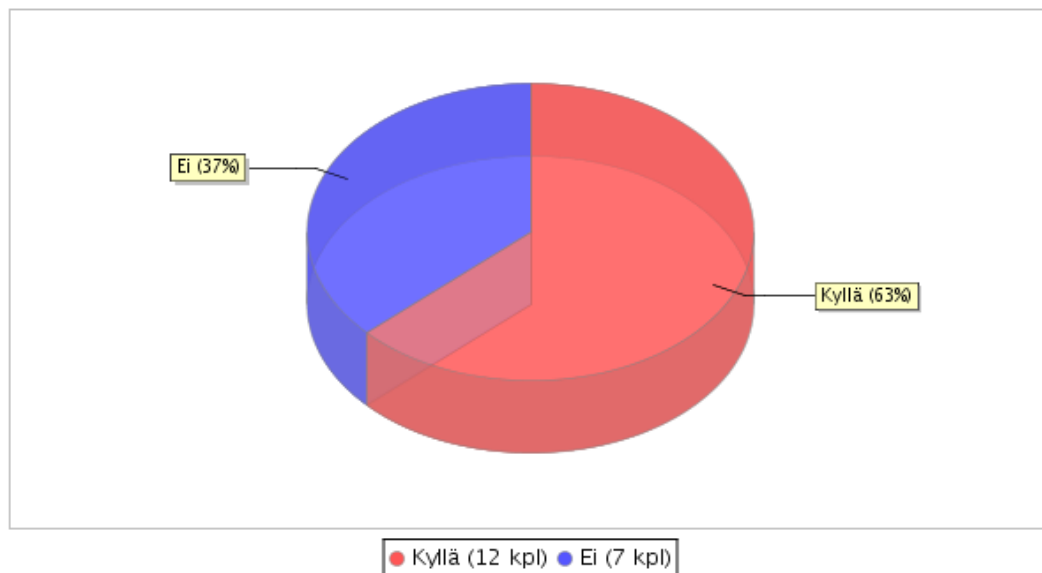
Taulukko 14: Onko yrityksen kannattavuudessa ilmennyt muutoksia viimeisen 12 kk aikana?

Kysyin myös kuinka kannattavuuden muutoksiin on reagoitu yrityksessä. Ja muun muassa näin vastattiin:

- ”Investointien jäädytys ja hankintojen minimointi. Henkilöstökulujen sopeutus.”
- ”Tarkempi kulujen kohdentaminen toiminnoittain ja sitä myötä kulujen karsintaa. Myös tarjouslaskentaa on tarkastettu, koska laskevassa hintakehityksessä marginaalit kapenevat ja virhemahdollisuus kasvaa (alihinnoittelun riski).”
- ”Kustannusrakenteiden tehostaminen, liiketoiminnan fokusointi, asiakashankinnan ja myyntityön tehostaminen.”

Useissa vastauksissa tuli ilmi, että kannattavuuden muutosten takia yrityksissä on säästötoimia, supistetaan hankintoja ja muita kiinteitä kuluja sekä investoinnit on laitettu jäihin. Kannattavuutta on parannettu irtisanomalla ja lomauttamalla henkilöstöä, myös tuotantoa on rajoitettu vastaamaan tilanteen mukaista kysyntää.

Kysymykset 14–16. Investoinnit: Investointihalukkuuden muutoksista kysyttäessä tulikin esille paljon enemmän hajontaa kuin muissa kysymyksissä. Kuitenkin enemmistö taas kallistuu kyllä-puolelle. Eli vastaajat kokevat investointihalukkuudessaan ilmenneen muutoksia.

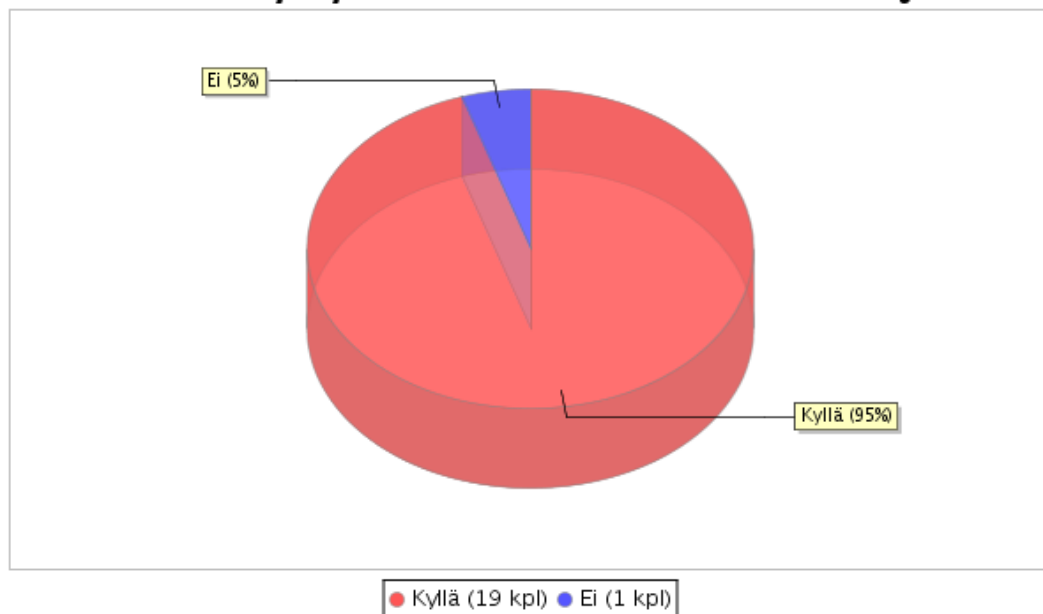
Taulukko 15: Onko yrityksen investointihalukkuudessa ilmennyt muutoksia?

Suurimmalle osalle muutokset ovat olleet negatiiviseen suuntaan. Yrityksissä tehdään vain välttämättömät investoinnit ja investointien tekemisessä on selvästi varovaisuutta ja pidättyvyyttä.

- ”Positiivisen kassavirran eteen tehdään kaikki voitava ja ei-välttämättömiä investointeja on lykätty.”
- ”Investoinnit ovat jäissä viime vuoden lopulta lähtien ja tilannetta seurataan tarkasti.”

Muutamalla vastaajalla muutokset ovat olleet positiivisia ja investointeja on tehty. Positiivisia vastauksia löytyi markkinointiviestinnän ja metalliteollisuuden yrityksiltä.

- ”Haluamme/investoimme investoida nyt edullisena aikana.”
- ”Investointeja on tehty enemmän kuin aiemmin.”

Taulukko 16: Onko yrityksellä suunnitelmassa investointeja?

Melkein kaikilla vastaajilla on kuitenkin suunnitelmissa tehdä investointeja. Vain yksi yritys hirsirakennusteollisuudesta vastasi, ettei heillä ole suunnitelmissa investointeja.

Kysymys 17. Miten yritys näkee markkinatilanteen muuttuvan seuraavan 12 kk aikana? Markkinatilanteen tulevaisuudesta kysellessä ei kovin paljon positiivisia vastauksia tullut. Kuitenkin vastaajat uskoivat, että tilanne pysyttelee joko samana tai seuraavan 12 kuukauden aikana tilanne alkaa paranemaan päin. Usko hitaaseen elpymiseen on olemassa.

- ”Pysyy huonona, mutta ehkä seuraavan 12 kk:n aikana (ensi vuoden alussa) tilanne alkaa paranemaan pikkuhiljaa.”
- ”Suomen osalta pohja on ilmeisesti saavutettu ja uskomme, että nousu lähtee syksyn kuluessa käyntiin, mutta nousu tulee olemaan varsin verikkaista.”
- ”Hankintakauden alkaessa asiakkailta saatu signaali on positiivinen eikä vielä ole huomattavissa muutosta aikaisempiin vuosiin. Vasta pääsesonki syksyllä näyttää missä mennään.”

Vain kaksi vastaajaa uskoi, että tilanne tulee tästä vielä kiristymään ja vaikeutumaan. Näin ajatteli kaupan alan yritys sekä elintarviketeollisuuden yritys.

Kysymys 18. Mitä yrityksessä ajatellaan koko alan kehityksestä seuraavan 12 kk aikana? Alan kehityksen näkymät eivät vaikuta kovinkaan positiivisilta vastausten perusteella. Alan kehitystä pidetään heikkona, mutta asteittaiseen toipumiseen uskotaan.

- ”Markkinoiden tilanne voi edelleen huonontua reaalitalouden jatkaessa sukeltamista.”
- ”Alalla tulee olemaan vaikeaa johtuen pienistä volyymeista ja kapasiteetin ylitarjonnasta, josta johtuen kannattavuus koko alalla heikkenee.”
- ”Olemme odottavalla kannalla, myönteisessä mielessä, vaikka kilpailu tulee entisestään kiristymään. Luotamme pitkäaikaisiin asiakassuhteisiin.”

Kysymys 19. Miten yrityksessä ajatellaan kansantaloutemme näkymistä seuraavaan 12 kk aikana? Oikeastaan puolet vastaajista oli sitä mieltä, että kansantalouden tilanne alkaa nousta ja näyttämään elpymisen merkkejä seuraavan vuoden aikana. Toinen puoli oli taas sitä mieltä, että tilanne ei juuri parane vaan pysyy melko samoissa näkymissä tai jopa lähtee huonompaan suuntaan. Asia on siis erittäin kaksipiippuinen, eikä varmastikaan yrityksillä ole tarkkaa tietoa mitä tuleman pitää.

- ”Syvä taantuma, koheneva tilanne noin vuoden vaihteen tienoilla, mutta taantumun seurauksia maksetaan pitkään.”
- ”Ensi keväänä uskomme tilanteen parantuvan.”
- ”Heikkenevät voimakkaasti. Sen seurauksena yritykset vähentävät työvoimaansa, koska lomautusten käyttäminen ei ole riittävän joustavaa. Tämän seurauksena Suomesta vähennettävät työpaikat eivät enää todennäköisesti koskaan palaa.”
- ”Varsin kriittisellä pisteellä. Nykyiset toimenpiteet eivät ole riittäviä korjaustoimenpiteitä. Pitäisi olla radikaalimpaa ajattelua.”
- ”Metsäteollisuuden tuotannon rajoitukset tulevat jatkumaan. Myös muussa valmistavassa teollisuudessa tuotannon siirtyminen pois Suomesta jatkuu. Työllisyystilanne säilyy vaikeana. Velkaantuminen kasvaa ja verotus kiristyy.”

- ”Pahalta näyttää. Syksyllä tulee konkurseja, kun yritysten kassat loppuvat ja rahoitusjärjestelmä ei toimi. Työttömyys nousee.”

6.2 Kyselyn yhteenveto toimialoittain

Tässä kappaleessa vertailen yleisellä tasolla palvelualojen ja teollisuusalojen vastauksia toisiinsa. Vertailen tuloksiani myös muihin olemassa oleviin tutkimuksiin. Tässä käytän TE-keskusten toteuttamaa Alueelliset talousnäkömät-katsausta, jonka tiedot on tuotettu kesä-elokuun 2009 aikana. Käytän myös viitteitä Suomen yrittäjien tekemästä syksyn 2009 Pk-yritysbarometristä sekä Elinkeinoelämän keskusliiton tuottamasta alueelliset suhdannebarometrit (elokuu 2009) julkaisusta.

Palveluala: Palveluala vastaajana oli huomattavasti vähemmistönä. Vastaajina oli kuitenkin muun muassa ravintoloita, kaupanalan edustaja, viestintäalan yritys ja kuljetuspalvelu yritys. Palvelualalla liiketoiminnan muutokset ovat erittäin yksilöllisiä. Muun muassa ravintola- ja kaupanalalla liiketoiminta on jopa kasvanut viimeisen 12 kk aikana, mutta kuljetuspalveluissa liikevaihto on selvästi vähentynyt. Myös tulevia töitä on ollut vaikeampi ennakoida mitä ennen. Kysynnän heikkoutta pidetään kuitenkin palvelualojen markkinoilla eräänä suurimpana haasteena. Kaikki palvelualojen vastaajat kokevat, että markkinoilla tai asiakkaiden käyttäytymisessä on ollut muutoksia havaittavissa viimeisen 12 kk aikana. Kulutus on vähentynyt ja asiakkaat ovat tulleet varovaisemmiksi. Taloudellisen suhdanteen epävarmuus ja sen jatkuminen aiheuttavat ongelmia päätösten ja sopimusten tekemiseen. Yrityksissä on jouduttu myös reagoimaan kannattavuuteen vaikuttaviin muutoksiin. Kannattavuutta on parannettu pääasiassa kustannuksia leikkaamalla, hankintoja on minimoitu sekä henkilöstökuluja on sopeutettu. Alan kehitystä seuraavan 12 kk aikana pidetään haasteellisena. Kilpailun uskotaan jatkuvan erittäin kovana, joka voi aiheuttaa kannattavuuden heikentymistä alalla. Suomen kansantalouden tilaa palvelualojen vastaajat pitävät heikkona ja taantumaa uskotaan jatkuvan vielä seuraavan 12 kk aikana. Nykyisiä kansantalouden korjaustoimenpiteitä ei pidetä tarpeeksi riittävinä ja työllisyystilanteen uskotaan säilyvän vaikeana.

Elinkeinoelämän keskusliiton alueellisen suhdannebarometrin mukaan Pohjois-Suomen palveluyritysten suhdannetilanne on kesän aikana heikentynyt. Suhdanteiden arvellaan huononevan myös loppuvuoden aikana. Palvelualojen yritysten myyntimäärät pienenevät kevään ja alkukesän aikana. Myyntiodotukset ovat varovaisia, ja myynnin uskotaan supistuvan hieman myös syksyn myötä. Kysyntä oli heikkoa 54 prosentilla palveluyrityksistä. Kustannukset ovat olleet viime kuukausina nousussa, mutta hinnat ovat pysyneet pääosin ennallaan. Kannattavuus on tämän vuoksi keskimäärin vuoden takaista heikompi, ja kannattavuuden odotetaan heikentyvän myös lähikuukausina. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2009)

Teollisuus: Vastauksia teollisuudesta tuli monipuolisesti eri teollisuuden toimialoilta muun muassa kemian-, konepaja-, elektroniikka-, elintarvike- ja teknologiateollisuudelta. Yritysten liiketoiminnassa kokonaiskysyntä on laskenut viimeisen 12 kk aikana, myös tuotantoa on jouduttu sopeuttamaan vallitsevaan taloudelliseen tilanteeseen. Muutamassa yrityksessä ei ole kuitenkaan minkäänlaisia muutoksia ollut havaittavissa, nämä yritykset toimivat alkoholiteollisuudessa sekä floristiikan alan tarvikkeiden tuotannossa. Nämä samat yritykset eivät myöskään ole huomanneet markkinoilla tai asiakkaiden käyttäytymisessä mitään muutoksia eikä heidän kannattavuudessaan ole ilmennyt muutoksia viimeisen 12 kk aikana. Ehkäpä alat, joilla on selvä erikoistuminen tietylle alalle selviävät finanssikriisin vaikutuksista paremmin. Muut vastaajat ovat huomanneet markkinoilla kysynnän vähentyneen sekä tilausmäärien pudonneen. Asiakkaat ovat selvästi varovaisempia päätöksenteoissaan. Myös suurin osa vastaajista oli huomannut kannattavuudessaan ilmenneen muutoksia, johon on yrityksissä reagoitu muun muassa tuotantoa rajoittamalla sekä henkilöstön lomauttamisilla. Suurimpina haasteina markkinoilla kerrotaan olevan oman toiminnan sopeuttaminen pienentyneeseen kysyntään taantuman ajaksi. Myös halpatuontia sekä kiristyvää kilpailua pidetään haasteellisina asioina markkinoilla. Viennin kehityksestä kysyttäessä puolella vastaajista vienti oli laskenut ja puolella vienti oli joko kasvanut hieman tai pysynyt suurin piirtein

samana kuin aikaisemmin. Kysyttäessä alan kehityksen suunnasta seuraavan 12 kk aikana, ei kovin monella yrityksellä ollut selviä näkemyksiä mihin suuntaan ollaan menossa. Monista vastauksista tuli ilmi, että tällä hetkellä enimmäkseen pelätään pahinta, mutta toivotaan kuitenkin parasta. Myöskin kansantaloutemme tilaa seuraavan 12 kk aikana pidetään heikkona, mutta hitaaseen elpymiseen uskotaan. Eräs vastaajista huomautti, että elpymisestä huolimatta taantumun seurauksista maksetaan pitkään.

Elinkeinoelämän keskusliiton aluebarometrin mukaan Pohjois-Suomen teollisuudessa riittämätön kysyntä oli ongelmana 74 prosentilla alasta. Kannattavuus on heikentynyt selvästi ja investoinnit ovat hienoisessa laskussa. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2009)

TE-keskuksen alueellisen talouskatsauksen mukaan tulevasta syksystä ja talvesta odotetaan heikkenevää kehitystä teollisuudessa, erityisesti kone- ja metallialalla, sillä näillä aloilla on käynnistymässä yt-neuvotteluita. Oulun seudulla ICT-ala on edelleen merkittävä työllistäjä, vaikka ala on supistunut. Trendinä on, että elektroniikkateollisuudessa tuotannollinen työ jatkaa supistumistaan ja painopiste siirtyy ohjelmistoalalle. Alan hintakehitys on pysähtynyt, mikä on vaikeuttanut alan yritysten toimintaa ja johtanut sopeuttamistoimiin. Taantuma on heijastunut myös kaupan alalle, jossa on alkanut joitakin yt-neuvotteluita henkilöstövähennyksistä. Merkittäviä kaupan investointihankkeita on lykätty. Julkisella rahoituksella toteutettavia investointeja rakennusalaan kuitenkin on runsaasti. Kesän 2009 aikana lomautusten määrä kevään huippuluvuista on vähentynyt, mutta lomautettujen määrä on edelleen korkea. Lomautusten keston pidentyessä on pelättävissä, että lomautuksia muuttuu irtisanomisiksi. Metalliteollisuuden tilauskanta on heikko, eikä usko uusien tilausten syntyyn ole kovin vankka. (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009)

Oulun seutukunta	Nyt	6 kk	12 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyys	-	-	0
Työvoiman saatavuus	+	+	+

++ Erittäin hyvä, + Hyvä, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Taulukko 17: Alueelliset talousnäkömät syksy 2009 (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009)

Oulun seutukunnassa arvio elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilasta tällä hetkellä verrattuna vuoden takaiseen tilanteeseen on heikompi. Arvio tilanteesta 6 kuukauden kuluttua verrattuna nykytilaan on myös heikompi, kuitenkin arvio 12 kuukauden kuluttua verrattuna nykytilaan on ennallaan/nykytasolla. (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009)

Suomen yrittäjien Pk-yritysbarometrin mukaan pk-yritykset odottavat suhdanteiden heikkenevän lähimmän vuoden aikana Pohjois-Pohjanmaalla oman yrityksen kannalta. Kevään 2009 tilanteeseen verrattuna ovat suhdannenäkymät kuitenkin nousseet. Alueen yrityksistä hieman yli kolmasosa on jo sopeuttanut toimintaansa suhdannetilanteen vuoksi. Lisäksi hieman yli kymmenesosa alueen pk-yrityksistä suunnittelee toimintansa sopeuttamista. Alueella kaksi eniten toteutettua/suunnitteilla olevaa sopeuttamistointia ovat lomautukset sekä työaikajärjestelyt. Pohjois-Pohjanmaalla pk-yritysten kehittämisen pahimpia esteitä ovat yleiseen suhdanteeseen ja maailmantilanteeseen sekä resursseihin liittyvät tekijät. (Pohjois-Pohjanmaan yrittäjät ry 2009)

7 Yhteenveto ja johtopäätökset

Taantuma opinnäytetyön aiheena oli sekä mielenkiintoinen, mutta myös erittäin haastava. Minulle tämä oli pitkä projekti ja kaikki työn vaiheet olivat opettavaisia. Valmis työ esittelee tutkimusongelman, tutkimuksen tekemisessä käytetyt metodit ja tutkimustuloksen. Taantuma koskettaa kaikkia, joten jokainen voi löytää tästä työstä mielenkiintoisia faktoja ja ajatuksia joihin voivat yhtyä tai asioita joihin haluavat perehtyä lisää. Tutkimuksesta saadut tulokset vastaavat hyvin yleistä elinkeinoelämän tilaa, mikä Suomessa vallitsee, siksi uskon että kyselyn vastaukset olivat hyvinkin luotettavia. Mielestäni tavoitteeni tämän työn suhteen ovat täyttyneet. Sain selville tutkimukseni avulla miten yritykset ovat havainneet muutoksia markkinoilla ja kokeneet taantumän vaikutuksen joko positiivisesti tai negatiivisesti. Opinnäytetyötä tehdessäni sain käydä kuuntelemassa ajankohtaisia luentoja taloudesta sekä myös hyvän perehdytyksen kansantalouden teoriatietoon. Nämä keinot auttoivat luomaan erilaisia näkemyksiä talouden tilanteesta.

Talouskriisin vaikutukset reaalitalouteen ovat tulleet näkyviin niin Oulun seudullakin kuin myös joka puolella Suomea. Yrityksillä on vaikeaa, kysyntä on laskenut, toimitusmäärät ovat pudonneet, investoinnit on laitettu jäihin ja tuotantoa on jouduttu supistamaan. Erityisen haasteellista on kannattavuuden säilyttäminen ja kasvu, kun markkinakehitys on melko epävarmaa. Yleisen kysynnän vähetessä kilpailu yritysten välillä kasvaa suuresti ja asiakkaat haluavat aktiivisemmin kilpailuttaa yrityksiä. Yrityksien kannattavuuden ylläpitämiseksi on jouduttu sopeuttamistoimiin, joihin muun muassa käytetään irtisanomisia ja lomautuksia. Maailmanlaajuisesti kysynnän laskiessa tämä ilmiö aiheuttaa ongelmia useille yrityksille. Esimerkiksi Oulun seudulle tärkeän työllistäjän paperi- ja selluteollisuuden vähentäessä tuotantoaan myös esimerkiksi kemikaalien valmistus sekä kemikaalien kuljetusmäärät ovat vähentyneet. Nämä ovat vaikeita asioita, vaikka yrityksillä olisi kaikki edellytykset hyvään liikevaihtoon ja yritystoimintaan he eivät pysty vaikuttamaan maailmanlaajuiseen kysynnän laskuun. Suomen kansantalouden tilasta yrityksillä oli melko synkkiäkin ajatuksia. Nykyisiä korjaustoimenpiteitä ei pidetä tarpeeksi riittävinä

ja yritykset epäilevät, että Suomesta vähennetyt työpaikat tuskin koskaan palaavat.

Työttömyys onkin noussut Pohjois-Pohjanmaalla vuoden takaisesta kaikilla ammattialoilla. Työttömien osuus työvoimasta oli elokuun lopussa Oulun seudulla 12,7 %, Pohjois-Pohjanmaalla 11,7 % ja koko maassa 9,9 %. Työttömistä lomautettuja oli 1861, joka oli noussut viime vuoden elokuusta 1353 henkilöllä. Eniten avoimia työpaikkoja oli kaupallisen alan myyntityössä, terveyden- ja sairaanhoitotyössä, elintarviketeollisuudessa, sekä hieman myös tekniikan aloilla. (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009)

Taantuman vaikutuksia on ollut näkyvissä jo noin vuoden verran Oulun seudulla, viime vuoden syksystä lähtien. Kuitenkin palvelu- ja kaupan ala on selviytynyt taantumasta hieman paremmin kuin teollisuuden alat. Palvelu- ja kaupan aloillakin on ollut ongelmia ja kysynnän heikkous on yksi suurimmista. Kannattavuus on myös selvästi heikentynyt vuoden takaisesta. Heikon työllisyyden uskotaan heikentävän ostovoimaa ja näin ollen vaikuttavan kaupan alan kannattavuuteen negatiivisesti. Vaikeimpaan tilanteeseen taantuman aikana ovat joutuneet rakentaminen ja teollisuus. Rakentaminen ja teollisuus toimialoina ovat erittäin suhdanneherkkiä ja näiden toimialojen yritysten tuotteiden kysyntä ja kannattavuus riippuu suuresti määrin talouden yleisilasta. Rakentamisen tilanne ja työllisyys on hieman kohentunut julkisen elvytysluonteisen rakentamisen avulla.

	6 kk
Markkinatilanteen kehitys	0
Koko alan kehitys	
• teollisuus	–
• palvelut	–
Kansantalouden näkymät	–

+ Hyvä, 0 Ennallaan/nykytasolla, – Heikompi

Taulukko 18. Yritysten arvio talouden tilasta

Tähän taulukkoon on koottu arviot yritysten näkemyksistä markkinatilanteen kehityksestä, koko alan kehityksestä sekä kansantalouden näkymistä kuuden

kuukauden kuluttua. Markkinatilanteen oletetaan olevan samalla tasolla kuin nytkin. Koko alan kehitys sekä teollisuudessa että palvelualoilla uskotaan heikkenevän, myös kansantalouden näkymät ovat heikommat. Nämä tutkimukseni arviot vastaavat mielestäni melko hyvin TE-keskuksen tekemän alueellisten talouskatsausten tuloksia, joten uskon vastausten olevan paikkansa pitäviä.

Suomen talous vaatisi nyt parannuskeinoja, jotta taantumän vaikutukset saataisiin hellittämään niin Oulun seudulla kuin koko Suomessakin. Mutta mikä auttaisi taantumän nujertamiseen? Milloin seuraava nousukausi alkaa? Valtio on pyrkinyt lieventämään taantumän vaikutuksia erilaisilla elvytystoimilla. Kotimaista kysyntää on pyritty parantamaan muun muassa lisäämällä kuluttajien ostovoimaa veronkevennyksillä ja käynnistämällä julkisia rakennushankkeita sekä panostamalla peruskorjaukseen. Valtio on myös pyrkinyt helpottamaan pk-yritysten rahoituksen saatavuutta. Kuitenkin Suomessa elvytystoimilla on vain rajalliset vaikutusmahdollisuudet, sillä kyseessä on maailmanlaajuinen taantuma. Maailmantalouden pitäisi kohentua, jotta Suomenkin talous pääsisi nousemaan.

Tutkimuksesta saadut tulokset vastaavat hyvin yleistä elinkeinoelämän tilaa (ks. esim. Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus, Alueelliset talousnäkymät 2009), mikä Suomessa vallitsee, siksi uskon että kyselyn vastaukset olivat hyvinkin luotettavia. Aiheena taantumasta olisi saanut aikaiseksi laajemmankin työn, mutta tässä tutkittava otos on suhteessa pieni. Kuitenkin uskon otoksen kuvaavan talouden todellista tilaa realistisesti vastauksien ollessa melko samankaltaisia.

Tulevaisuuden näkymät: Talouden ja työllisyyden äkkiäpysähdys alkaa olla ohi, mutta talouden ja työllisyyden paraneminen näyttää epävarmalta ja parhaimmillaankin hitaalta. Näkymät eivät kerro vielä kasvusta, vaan laskun hidastumisesta. Talouden taantumän odotetaan saavan pohjakosketuksen ensi talven 2009–2010 aikana. Vaikka vuoden kuluttua oltaisiinkin nousussa, taantumaa edeltävän tason saavuttaminen vaatii pitkän ajan. Työttömyys kasvaa vielä ensi vuonnakin 2010. TE-keskuksen alueraportin mukaan Oulun seudulla

elinkeinoelämän odotetaan olevan nykytasolla syksyllä 2010. (Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus 2009)

Teollisuudessa ja rakentamisessa odotetaan loppuvuoden olevan yhä synkkä. Rakentamisessa löytyy kuitenkin suurta hajontaa alan sisällä ja osa yrityksistä kokee jopa työvoimapulaa. Palveluyritykset ennustavat suhdannelaskun tasaantuvan vain vähän. Riittämätön kysyntä on edelleen merkittävin toiminnan este. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2009)

Lähteet

Aktia Pankki Oyj. Pääekonomisti Tyrväinen, Timo. Taloudellinen katsaus tammikuu 2009. Julkaistu 15.1.2009. [online]. [viitattu 27.4.2009]. Saatavilla www-muodossa:

<URL:http://www.aktia.com/fi/julkaisut/taloudellinen_katsaus_0109.pdf>.

Elinkeinoelämän keskusliitto. Alueelliset suhdannebarometrit, elokuu 2009. Julkaistu 6.8.2009. [online]. [viitattu 29.9.2009]. Saatavilla www-muodossa:

<URL: http://www.ek.fi/www/fi/tutkimukset_julkaisut/2009/aluebarot.pdf>.

Elinkeinoelämän keskusliitto. Suhdannebarometri elokuu 2009. Julkaistu 6.8.2009. [online]. [viitattu 6.10.2009]. Saatavilla www-muodossa:

<URL:http://www.ek.fi/www/fi/tutkimukset_julkaisut/2009/SB-julkaisu_VALMIS.pdf>.

Elinkeinoelämän keskusliitto. Suhdannebarometri. Helmikuu 2009. Julkaistu 5.2.2009. [online]. [viitattu 10.2.2009]. Saatavilla www-muodossa:

<URL:http://www.ek.fi/www/fi/tutkimukset_julkaisut/2009/SBhelmi2009.pdf>.

Elinkeinoelämän keskusliitto. Talouskatsaus. Julkaistu 16.1.2009. [online]. [viitattu 11.2.2009]. Saatavilla www-muodossa:

<URL:<http://www.ek.fi/www/fi/talous/talouskatsaus/kuvat/katsaus.pdf>>.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Suhdanne 2008 / 2. Julkaistu 24.9.2009. [online]. [viitattu 10.3.2009]. Saatavilla www-muodossa:

<URL:<http://www.etla.fi/index.php?did=877>>.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Suhdanne 2009/1. 25.3.2009. [online]. [viitattu 27.4.2009]. Saatavilla www-muodossa:

<URL:<http://www.etla.fi/index.php?did=877>>.

FIND- Life and business in Oulu Province in Finland. 2008-2010. Oulu Region Provides Various Opportunities.

Hautala, Heikki 2003. Suomen talouselämän rakenne ja kehitys. 1. painos. Vantaa. Dark Oy.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula 2002. Tutki ja Kirjoita. 6.-8. painos. Vantaa. Tummavuoren kirjapaino Oy.

Innovatiivinen Oulun seutu. 2007. Okkonen, Jaakko. Mahdollisuutensa hyödyntänyt avoin seutu.

Kaleva. 2009. Artikkelit 20.4.2009. Keski- ja itäsuomalainen pärjää taantumassa hyvin.

Kaleva. Siltanen, Pekka. Artikkelit 19.2.2009. Pohjois-Pohjanmaa on vielä vältellyt pahinta taantumaa.

Kiander, Jaakko. 2009. Kansainvälinen finanssikriisi ja Suomi: varautuminen tuleviin muutoksiin. Palkansaajien tutkimuslaitos. [online]. [viitattu 4.2.2009]. Saatavilla [www-muodossa: <URL:http://209.85.129.132/search?q=cache:QFjiQ-RZnrsJ:www.kunnat.net/attachment.asp%3Fpath%3D1%3B29%3B121%3B1189%3B143927%3B143928%3B143949+finanssikriisin+vaikutukset+suomessa&hl=fi&ct=clnk&cd=10&gl=fi&client=firefox-a>](http://www.muodossa.com/URL:http://209.85.129.132/search?q=cache:QFjiQ-RZnrsJ:www.kunnat.net/attachment.asp%3Fpath%3D1%3B29%3B121%3B1189%3B143927%3B143928%3B143949+finanssikriisin+vaikutukset+suomessa&hl=fi&ct=clnk&cd=10&gl=fi&client=firefox-a).

Kiander, Jaakko; Lönnqvist, Henrik 2002. Hyvinvointivaltio ja talouskasvu. 1. painos. Vantaa. Dark Oy.

Liikanen, Erkki. 2009. Suomen Pankki. Ajankohtaista. Puheet ja lausunnot. Kansainvälinen talouskriisi ja Suomi. Pääomasijoituspäivä. Helsinki. 3.2.2009. [online]. [viitattu 5.2.2009]. Saatavilla [www-muodossa: <URL:http://www.suomenpankki.fi/fi/suomen_pankki/ajankohtaista/puheet/2009/el_puhe_090203.htm>](http://www.suomenpankki.fi/fi/suomen_pankki/ajankohtaista/puheet/2009/el_puhe_090203.htm).

OP-Pohjola ryhmä. Suhdanne-ennuste 2009-2010. 17.3.2009. [online]. [viitattu 20.4.2009]. Saatavilla [www-muodossa: <URL:https://www.op.fi/media/liitteet?srcpl=3&cid=151045373>](http://www.op.fi/media/liitteet?srcpl=3&cid=151045373).

Oulun kaupunki. Perustietoa Oulusta. 18.8.2009. [online]. [viitattu 20.8.2009]. Saatavilla [www-muodossa: <URL:http://www.ouka.fi/city/pdf/2009/tietoaoulusta09.pdf>](http://www.ouka.fi/city/pdf/2009/tietoaoulusta09.pdf).

Oulun seutu. Oulun seudun kehittäminen [online]. Päivitetty maaliskuussa 2009. [viitattu 17.3.2009]. Saatavilla [www-muodossa: <URL:http://www.ouka.fi/seutu/>](http://www.ouka.fi/seutu/).

Ouluseutu Yrityspalvelut. Toimintakertomus 2008. Oulun seudun yrityspalvelukeskuksen johtokunta 3.2.2009. [online], [viitattu 5.3.2009]. Saatavilla [www-muodossa: <URL:http://www.ouka.fi/ouluseutu/yrityspalvelut/pdf/Toimintakertomus2008.pdf>](http://www.ouka.fi/ouluseutu/yrityspalvelut/pdf/Toimintakertomus2008.pdf).

Pekkarinen, Jukka. Sutela, Pekka. 2002. Kansantaloustiede. 9. uudistettu painos. Juva. WS Bookwell Oy.

Pekkarinen, Jukka; Sutela, Pekka 1997. Kansantaloustiede. 1.-3. painos. Juva. WSOY:n Kirjapainoyksikkö.

Pohjois-Pohjanmaa TE-keskus. Julkaisut. Työllisyyskatsaus elokuu 2009. Tiedote 22.9.2009. [online]. [viitattu 5.10.2009]. Saatavilla [www-muodossa: <URL:http://www.te-keskus.fi/Public/download.aspx?ID=17280&GUID={3F8515B6-B604-4782-96FE-C16EBD56BA8C}>](http://www.te-keskus.fi/Public/download.aspx?ID=17280&GUID={3F8515B6-B604-4782-96FE-C16EBD56BA8C}).

Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus. Nieminen, Jouko. Alueelliset talousnäkymät keväällä 2009. Julkaistu 3.3.2009. [online]. [viitattu 17.4.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.temtoimialapalvelu.fi/files/744/Pohjois-Pohjanmaa_AluTalNak_1_2009_Netti.pdf>.

Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus. Nieminen, Jouko. Alueelliset talousnäkymät syksyllä 2009. Julkaistu 31.8.2009. [online]. [viitattu 24.9.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.temtoimialapalvelu.fi/files/796/Alueelliset_talousnakymat_syksy_2009_netti.pdf>.

Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät ry. Finnvera Oyj. Pk-yritysbarometri syksy 2009, Alueraportti, Pohjois-Pohjanmaa. Julkaistu 2.9.2009. [online]. [viitattu 28.9.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.yrittajat.fi/File/47061c08-e5bd-44f1-bf34-029c53a5cb0e/PohjoisPohjanmaa_alueraportti2_2009.pdf>.

Puhakka, Mikko 24.3.2009. Talusseminaari. Finanssikriisistä pelkolamaan? (luento). Oulu. Oulun yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta.

Savon Sanomat. Yhdysvaltojen työttömyys odotettua pahempi. Artikkelit 6.3.2009. [online]. [viitattu 24.3.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.savonsanomat.fi/uutiset/talous/yhdysvaltojen-ty%C3%B6tt%C3%B6myys-odotettua-pahempi/379477>>.

Suomen kuvalehti. Hulkko, Kustaa. Kupla joka puhkesi. Artikkelit 24.8.2007. [online]. [viitattu 2.3.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.suomenkuvalehti.fi/etusivu/talous-ja-tekniikka/talous/kupla-joka-puhkesi.aspx>>.

Suomen Pankki. Euroopan keskuspankin ohjauskorko ja 12 kuukauden euribor. Julkaistu 5.11.2009. [online]. [viitattu 5.11.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.bof.fi/Stats/default.aspx?r=/tilastot/markkina-ja_hallinnolliset_korot/euribor_ekpohj_kk_chrt_fi>.

Suomen Pankki. Talouden näkymät 1/2009. 23.3.2009. [online]. [viitattu 20.4.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.suomenpankki.fi/NR/rdonlyres/1C918F2B-D81B-49ED-8F20-2286313F5D5F/0/ET_TN_109.pdf>.

Taloussanomat. 2009. IMF nosti roimasti finanssikriisin hintaa. Artikkelit 28.1.2009 [online]. [viitattu 3.2.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.taloussanomat.fi/kansantalous/2009/01/28/imf-nosti-roimasti-finanssikriisin-hintaa/20092457/12?pos=2>>.

Taloussanomat. FED ennakoi nollakoron säilyvän vielä pitkään. Artikkelit 18.3.2009. [online]. [viitattu 7.4.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.taloussanomat.fi/ulkomaat/2009/03/18/fed-ennakoi-nollakoron-sailyvan-viela-pitkaan/20097357/12>>.

Taloussanomat. Kapanen, Ari. 2009. Suomea uhkaa massiivinen työvoiman leikkaus. Artikkelit 16.1.2009. [online]. [viitattu 5.2.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.taloussanomat.fi/tyomarkkinat/2009/01/16/suomea-uhkaa-massiivinen-tyovoiman-leikkaus/20091370/12>>.

Taloussanomat. Kokko, Outi. 2008. Finanssikriisi voi upottaa Suomen taantumaa. Artikkelit 1.10.2008. [online]. [viitattu 4.2.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.taloussanomat.fi/yrittaja/2008/10/01/finanssikriisi-voi-upottaa-suomen-taantumaa/200825451/137>>.

Taloussanomat. Kokko, Outi. 2008. Näin finanssikriisi tunkeutuu talouteen. Artikkelin 5.10.2008 [online]. [viitattu 3.2.2009]. Saatavilla www-muodossa: URL:<http://www.taloussanomat.fi/omatalous/2008/10/05/nain-finanssikriisi-tunkeutuu-talouteen/200825574/139>

Taloussanomat. Rainisto, Sami. 2007. Onko täällä kilttejä tyhjätaskuvelallisia? Artikkelin 14.3.2007[online]. [viitattu 3.2.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.talouselama.fi/uutiset/article164752.ece>>.

Tikkanen, Ensio. Vartia, Pentti. 2004. Taloudellista pääomaa. Johdatus kansantalouteen. 5. uudistettu painos. Helsinki. Taloustieto Oy.

Tilastokeskus. Tilastot. Hinnat ja kustannukset. Kuluttajahintaindeksi 2009. Inflaatio hidastui helmikuussa 1,7 prosenttiin. Artikkelin 13.3.2009. [online]. [viitattu 17.3.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.stat.fi/til/khi/2009/02/khi_2009_02_2009-03-13_tie_001.html>.

Tilastokeskus. Tilastot. Kansantalous. Kansantalouden tilinpito 2008. Bruttokansantuote kasvoi 0,9 prosenttia viime vuonna. Artikkelin 27.2.2009. [online]. [viitattu 17.3.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.stat.fi/til/vtp/2008/vtp_2008_2009-02-27_tie_001_fi.html>.

Tilastokeskus. Tilastot. Tulot ja kulutus. Kuluttajabarometri 2009. Kuluttajien luottamus ennallaan helmikuussa. Artikkelin 26.2.2009. [online]. [viitattu 17.3.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.stat.fi/til/kbar/2009/02/kbar_2009_02_2009-02-26_tie_001.html>.

Tullihallitus. Tilastoyksikkö. Loppuvuosi painoi vuoden 2008 viennin edellisen vuoden tasolle. Artikkelin 9.2.2009. [online]. [viitattu 17.2.2009]. Saatavilla [www-muodossa](#):

<URL:http://www.tulli.fi/fi/01_Ajankohtaista/01_Lehdistotiedotteet/vipnews_14449.jsp>.

Ulkoasiainministeriö. Yhdysvallat: Kongressi hyväksyi Obaman elvytyspaketin. Raportit, 23.2.2009. [online]. [viitattu 25.3.2009]. Saatavilla [www-muodossa](#): <URL:<http://formin.finland.fi/Public/Print.aspx?contentid=159700&nodeid=15145&culture=fi-FI&contentlan=1>>.

Valtioneuvoston viestintäyksikkö. Tiedote 31/2009. Hallituksen elvytyspaketin kokonaisvaikutukset 2 miljardia euroa. Päivitetty 2.2.2009. [online]. [viitattu 2.4.2009]. Saatavilla [www-muodossa](#): <URL:<http://www.valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=252588>>.

Valtiovarainministeriö. Julkaisut ja asiakirjat. Kuviot ja tilastot. Kansantalous. Bruttokansantuote määrän muutos, %. Julkaistu 17.3.2009. [online]. [viitattu 20.4.2009]. Saatavilla [www-muodossa](#): <URL:http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/04_kuviot_ja_tilastot/01_kansantalous/42155/bkt.gif>.

Valtiovarainministeriö. Taloudellinen katsaus kevät 2009. 26.3.2009. [online]. [viitattu 22.4.2009]. Saatavilla [www-muodossa](#): <URL:http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/02_taloudelliset_katsaukset/20090326Taloud/Taloudellinen_katsaus_%2b_kannet_NETTI.pdf>.

Valtiovarainministeriö. Valtiontalous. Finanssipolitiikka. 2009. [online]. [viitattu 31.3.2009]. Saatavilla [www-muodossa](#): <URL:http://www.vm.fi/vm/fi/09_valtiontalous/05_finanssipolitiikka/index.jsp>.

Valtiovarainministeriö. Valtiovarainministeriön kansantalousosasto. Suhdanekatsaus 18.12.2008/4. [online]. [Viitattu 17.3.2009]. Saatavilla www-muodossa:

<URL:http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/02_taloudelliset_katsaukset/20081218Suhdan/Suhdanekatsaus4__18122008.pdf>.

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto. Suhdanekatsaus. 24.3.2009. [online]. [viitattu 22.4.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/02_taloudelliset_katsaukset/20090324Suhdan/Suhdanekatsaus1-24032009.pdf>.

Viikko-Häme. Nissinen, Jarkko. 2008. Finanssikriisin vaikutukset. Pääkirjoitus 13.11.2008. [online]. [viitattu 3.2.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.demari.fi/content/view/2864/336/>>.

YLE uutiset. Talous ja politiikka. EKP:n ohjauskorko laski odotuksia vähemmän. Artikkelit 2.4.2009. [online]. [viitattu 6.4.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://yle.fi/uutiset/talous_ja_politiikka/2009/04/ekpn_ohjauskorko_laski_odotuksia_vahemman_658399.html>.

Älä ruoki lamaa. Faktat. 7.1.2009. [online]. [viitattu 11.2.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.alaruokilamaa.fi/faktat/>>.

Kyselylomake: Taantuman vaikutuksia Oulun seudulla

Tämä kysely toteutetaan osana opinnäytetyötäni Vaasan ammattikorkeakoulussa. Kyselyn vastauksia käsitellään luottamuksellisesti ja niitä pääsevät käsittelemään vain minä sekä opinnäytetyötäni ohjaava opettaja. Suurin osa kysymyksistä on avoimia kysymyksiä ja toivonkin että vastaisitte kysymyksiin mahdollisimman kattavasti. Kiitän Teitä osallistumisestanne kyselyyn.

Ystävällisin terveisin,
Hanna Kauppila
0400-630744
e0600917(a)puv.fi

Taustakysymykset:

Yrityksen nimi:

Vastaajan nimi:

Asema yrityksessä:

Toimiala:

Yrityksen koko - Liikevaihto?

Yrityksen koko - Työntekijöiden määrä?

Kysymykset:

1. Millaisia ovat pääasialliset yritysasiakkaat?
2. Millaisia ovat pääasialliset kuluttaja-asiakkaat?
3. Miten yrityksen liiketoiminta on muuttunut viimeisen 12 kk aikana?
4. Mitkä ovat yrityksen vahvuudet markkinoilla tällä hetkellä?
5. Mitkä ovat yrityksen suurimmat haasteet markkinoilla tällä hetkellä?

Kyllä

6. Onko yrityksellä vientiä?

Ei

7. Jos kyllä, vientimaat?

8. Miten vienti on kehittynyt viimeisen 12 kk aikana?

9. Mitkä ovat viennin tulevaisuuden näkymät?

10. Onko markkinoilla tai asiakkaiden käyttäytymisessä ollut muutoksia havaittavissa viimeisen 12 kk aikana?
- Kyllä
 Ei
11. Jos kyllä, millaisia muutoksia?
12. Onko yrityksen kannattavuudessa ilmennyt muutoksia viimeisen 12 kk aikana?
- Kyllä
 Ei
13. Jos kyllä, miten muutoksiin on reagoitu yrityksessä? Millaisiin toimiin on ryhdytty?
- Kyllä
 Ei
14. Onko yrityksen investointihalukkuudessa ilmennyt muutoksia?
- Kyllä
 Ei
15. Jos kyllä, millaisia muutoksia?
- Kyllä
 Ei
16. Onko yrityksellä suunnitelmissa investointeja?
- Kyllä
 Ei
17. Miten yritys näkee markkinatilanteen muuttuvan seuraavan 12 kk kuluessa?
18. Mitä yrityksessä ajatellaan koko alan kehityksestä seuraavien 12 kk kuluessa?
19. Mitä yrityksessä ajatellaan kansantaloutemme näkymistä seuraavien 12 kk kuluessa?